

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Katedra sociální patologie a prevence

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2019

Bc. Romana Machková

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Katedra sociální patologie a sociologie

**Pachatel krádeže a jeho motivace
ke spáchání trestného činu**

Bakalářská práce

Autor: Bc. Romana Machková
Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert
Oponent: PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.

Hradec Králové

2019

Zadání bakalářské práce

Autor:	Romana Machková
Studium:	P15K0086
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Pachatel krádeže a jeho motivace ke spáchání trestného činu
Název bakalářské práce AJ:	The perpetrator of theft and his motive to commit the crime

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá motivací pachatele k páčání trestného činu se zaměřením na majetkovou trestnou činnost s orientací na sériovou trestnou činnost a recidivní pachatele. Teoretická část práce představuje hlavní a související terminologii v tématech motivace obecně, typologie pachatele trestného činu a osobnostní styly. Podrobněji je zde uvedeno jednání jedince jako pachatele krádeže, se specializací protizákonného jednání, vymezeného dle trestního zákoníku. Analyzuje se zde, jaký vliv na chování, emoce a motiv pachatele krádeží má jeho rodina, sociální postavení, vzdělání a jiné aspekty. V empirické části je mapována problematika s využitím kvalitativních metod výzkumu a analýza trestních spisových materiálů.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Forenzní psychologie. 3., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9. MAREŠOVÁ, Alena, Petr KOTULAN a Milada MARTINKOVÁ. Sonda do problematiky osob v ČR poprvé trestně stíhaných a poprvé vězněných. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-034-X. NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. Vyd. 1. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální patologie a sociologie, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent:	PhDr. Stanislav Pelcák, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	5.1.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 1/2013 (Řád pro nakládání se školními a některými jinými autorskými díly na UHK).

Dále prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci pod názvem „Pachatel krádeže a jeho motivace ke spáchání trestného činu“ vypracovala samostatně, pod odborným vedením vedoucího práce PhDr. Jana Huberta a pravdivě uvádím seznam použité odborné literatury a pramenů.

V Hradci Králové dne 24. 4. 2019

Romana Machková

Poděkování

Tímto velice děkuji vedoucímu práce PhDr. Janovi Hubertovi za odborné vedení, cenné rady, vstřícný a trpělivý přístup.

Dále pak také děkuji npor. Mgr. Miloši Šnajberkovi, z věznice Oráčov za jeho ochotu a umožnění získání podkladů pro vypracování praktické části práce a poskytnutí kvalitního vzorku respondentů.

Anotace

MACHKOVÁ, Romana. *Pachatel krádeže a jeho motivace ke spáchání trestného činu*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. s. 84. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá motivací pachatele k páčání trestného činu. Speciální zaměření je zde na majetkovou trestnou činnost osob, které se opakovaně objevují ve výkonu trestu odnětí svobody, takzvaní recidivní pachatelé. V teoretické části jsem se v úvodu zabývala základními pojmy, které jsou zásadní v této problematice. Vymezila jsem zde závažnost trestného činu krádeže pro společnost a definovala pachatele z trestněprávního i kriminologického pohledu. Zmiňuji se zde také o typologii pachatele a jeho osobnostních stylech. Jsou zde nastíněny základní kriminogenní faktory vedoucí k trestné činnosti. V závěru teoretické části jsem se zabývala motivací k spáchání trestného činu, což je hlavním cílem mé práce. V empirické části práce, jsem provedla šetření menšího rozsahu, za využití kvalitativních metod výzkumu. Pro zjištění a pochopení tohoto problému, jsem si stanovila cíl zjištění a vyhodnocení hlavních endogenních a exogenních příčin páčání trestné činnosti těmito pachateli.

Klíčová slova:

Trestná činnost, krádež, pachatel, osobnost pachatele, typologie pachatele, recidiva, kriminální kariéra, motivace, motiv

Annotation

MACHKOVA, ROMANA. *The perpetrator of theft and his motivation is committing a crime*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2018. 84 pp. Bachelor Degree Thesis.

The bachelor thesis deals with the motivation of the perpetrator to commit a crime. A special focus here is on the property crime of persons who repeatedly appear at court for sentencing for the same crime to be imprisoned, so-called recidivists. In theoretical section I have introduced the basic concepts that are essential for this issue. I established the danger of crime for the company and determined the perpetrators from both criminal and criminological point of view. I allude to the perpetrator's typology and their personality styles. I also outlined basic criminogenic factors leading to crime. At the end of the theoretical part I addressed the motivation to commit a crime, which is the main goal of my work. In the empirical section of the thesis, I conducted a small-scale survey using qualitative research methods. I have set a goal for myself to identify and evaluate the major endogenous and exogenous causes of committing these offences by the perpetrators.

Key words:

Crime, theft, perpetrator, perpetrator's personality, perpetrator's typology, recidivism, criminal career, motivation, motive

Obsah

1.	MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST	13
1.2	Základní statistika majetkové trestné činnosti	14
2.	KRÁDEŽ	18
2.1	Vybraná specifika trestného jednání.....	19
2.2	Recidiva krádeže	21
3.	PACHATEL TRESTNÉHO ČINU	23
3.1	Osobnost pachatele	24
3.2	Obecná a specifická typologie pachatelů	26
3.3	Kriminální kariéra	28
3.4	Recidivní pachatelé.....	29
4.	MOTIV A MOTIVACE.....	32
4.1.	Motivace ke kriminálnímu jednání.....	33
4.2.	Motivace k upuštění od páchaní trestné činnosti.....	36
5.	KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	38
5.1	Cíl a předmět výzkumu	38
5.2	Metodika výzkumného šetření	39
5.3	Příprava a realizace výzkumného šetření.....	42
5.3.1	Charakteristika respondentů	44
5.4	Interpretace výsledků dotazníků	48
5.5	Rozhovory s respondenty	50
5.5.1	Interpretace výsledků z rozhovorů	63
5.6	Souhrn výzkumného šetření.....	64
6.	ZÁVĚR.....	69
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
	PŘÍLOHY	77

ÚVOD

Jedním z předpokladů fungování prevence trestné činnosti je porozumění osobnosti jejího pachatele. Porozumění motivaci a aspektům, které ji ovlivnily natolik, že změnila svoji hodnotovou orientaci, přestože jí to přináší mnoho negativ od vyčlenění ze společnosti, stigmatizaci, až po odnětí svobody. Na základě těchto informací je následně možné vytvářet preventivní programy, či jiné aktivity, s cílem snížit úroveň kriminality. Základním předpokladem každé sociální normy, která reguluje společenské vztahy, tak jak uvádí Večeřa „*je její kolektivní charakter a je v dané společnosti osvojena natolik, že její odchýlení je postihováno sankcí*“.
(Večeřa, Urbanová, 2003, s. 90)

Ve své práci se snažím nahlížet na osobnost pachatele z pohledu psychologie, s přesahem do kriminologické a trestněprávní normy. Pro kriminalistickou praxi je psychologie nepostradatelným oborem, neboť se mimo jiné zabývá prožíváním a chováním jedince a zkoumá jeho duševní projevy. Pomocí psychologických teorií se pak snaží toto chování popsat a vysvětlit, a tím umožnit jeho předvídání. Při prevenci, zamezování a odhalování trestné činnosti hrají nezastupitelnou roli obory jako policejní a forenzní psychologie. Aby bylo možné se touto problematikou seriózně zabývat a zmapovat motivaci pachatele k životu za hranicemi zákona, je třeba ji posuzovat i z hlediska dalších vědních oborů, které se tomuto tématu také věnují, jako jsou například psychopatologie, sociologie, pedagogika, genetika, biologie a metodologie, protože žádný z vědních oborů nedokáže samostatně obsáhnout všechny determinanty lidského chování.

Kriminální kariérou z pohledu kriminologie a metodologie se v České republice zabývá Institut pro kriminologii a sociální prevenci, o jehož studii se v práci také opírám. Nedílnou součástí kriminální kariéry je recidiva a recidivní jednání pachatele.

Významnost a četnost páchaní majetkových trestných činů, zejména krádeží, jsou jedním z hlavních důvodů, proč jsem se rozhodla ve své bakalářské práci zaměřit na tuto problematiku. Kromě toho, že jsou krádeže velmi rozšířeným trestným činem,

a tím i významným celospolečenským problémem, patří také k nejstarším druhům kriminality.

Co tedy přivede člověka na tuto cestu? Co jej přiměje, aby spáchal čin společností odsuzovaný? Je to touha po nezaslouženém zisku, souhra okolností, špatná výchova či nedostatek jiných příležitostí? Majetková trestná činnost je klasifikována jako všeobecně obstarávací kriminalita. Jsou tedy hlavním motivem pachatelů při páchání trestné činnosti peníze? Je možné tuto touhu nějak ovlivnit? Existuje na hodnotovém žebříčku pachatelů něco, co by dokázalo ovlivnit jejich dosavadní život? Odpovědi na tyto otázky by jistě mohly významně ovlivnit tento sociálně-patologický jev.

Práci tvoří pět kapitol. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy a provedeno obecné srovnání majetkové trestné činnosti s hospodářskou trestnou činností z pohledu fenomenologie s přihlédnutím ke statistickým ukazatelům. Ve druhé kapitole se podrobněji věnuji pojmu trestný čin krádeže v trestněprávní rovině, společně s vybranými specifiky trestného jednání a podstatnými znaky protiprávnosti.

Třetí kapitola je věnována pachateli. Nejprve z trestněprávního hlediska s relevantní kriminologickou terminologií. Zmiňuji zde také teoretické pohledy na osobnost pachatele a na funkčnost osobnostních typologií pachatelů, včetně rizikové trojkombinace jejich chování. Dále se věnuji pojmu kriminální kariéra s ohledem na recidivní chování, to vše s pokusem o přesah do psychologického pohledu.

Ve čtvrté kapitole mapuji základní etiologické úvahy o teoretickém vzniku a příčinách antisociálního chování pachatele a zabývám se základními faktory, které ovlivňují jedince a jsou predikcí ke kriminálnímu chování. Věnuji se pojmům motiv a motivace a prostřednictvím analýzy dostupné literatury popisují nejzásadnější a nejčastější příčiny, které se stávají motivem k páchání majetkové trestné činnosti.

Pátá kapitola obsahuje kvalitativní šetření menšího rozsahu vedené formou polostrukturovaného rozhovoru s občasnou narativní formou, kdy respondent volně vyprávěl. Vzhledem ke složitosti a závažnosti zkoumané problematiky jsem na stejné téma vytvořila i jednoduchý dotazník, který respondenti, ve většině případů, za mé asistence vyplnili. V této části je pozornost věnována popisu vlastního výzkumného šetření, analýze získaných dat a následnému vyhodnocení těchto údajů

prostřednictvím vědeckých metod. Odpovědi respondentů jsem pro potřeby této práce kategorizovala a po té z nich vyhodnotila klíčové skutečnosti.

Cílem mé bakalářské práce je zjištění a vyhodnocení hlavních vnitřních a vnějších příčin a motivů páchaní trestné činnosti krádeže. Ve své práci jsem se zaměřila na dospělé pachatele, kteří se k páchaní majetkové trestné činnosti vrací i po pravomocném odsouzení a výkonu trestu.

1. MAJETKOVÁ TRESTNÁ ČINNOST

V první kapitole své bakalářské práce z důvodu rozsahu velice obecně vymezím základní pojmy se zaměřením na zkoumanou problematiku. Zájmovou skupinou jsou zde pachatelé majetkové trestné činnosti. Trestným činem, tak jak je uvedeno v zákoně č. 40/2009 Sb., v ustanovení § 13 odstavec 1, trestního zákoníku, ze dne 9. ledna 2009 s účinností od 1. 1. 2010 (dále již pouze trestní zákoník), se rozumí protiprávní čin, který trestní zákoník označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v tomto zákoně. (z. č. 40, 2009, §13)

Majetková trestná činnost je trestně postižitelné jednání, při kterém je úmyslně napadán majetek v jakékoliv formě vlastnictví. Nejčastější formou jsou krádeže prosté (předmět útoku jsou volně přístupné věci, volně odložené nebo v obchodech), vloupáním, věci při sobě, dále také s použitím násilí (tedy loupeže), podvody všeho druhu, zpronevěry a poškozování majetku. Tato trestná činnosti představuje převážnou část kriminality, a právě z důvodu této četnosti je zahrnována mezi závažné společenské problémy.

Majetkovou kriminalitu je třeba odlišit od hospodářské kriminality. Jde také o velice nebezpečnou trestnou činnost, ale zde již nejde o přímý útok na majetek, hospodářskou trestnou činnost definujeme jako nebezpečné jednání, jenž naplňuje skutkové podstaty trestných činů obsažených v trestním zákoně, jež poskytují ochranu soukromým, veřejným i státním zájmům v oblasti ekonomiky. U hospodářské trestné činnosti se však setkáváme s velkou latentností, se složitými cestami k dokazování a rozdíl mezi majetkovou a hospodářskou kriminalitou se projevuje i v závažnosti způsobených škod. I struktura osobnosti pachatele, páchajícího tuto trestnou činnost, co se týče obecného charakteru, je velmi odlišná. Pachateli hospodářské kriminality jsou oproti pachatelům majetkové trestné činnosti, osoby s vyšším společenským statutem a vzděláním.

Problematika trestných činů a jejich pachatelů je posuzována podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Majetkovým trestným činům se zde věnuje hlava pátá zvláštní části nazvaná „trestné činy proti majetku“ konkrétně se jedná o ustanovení se skutkovými podstatami popsány od § 205 až § 232 trestního zákoníku. Tyto trestné činy nejenže patří mezi nejčastěji páchané, ale taktéž mezi nejčastěji

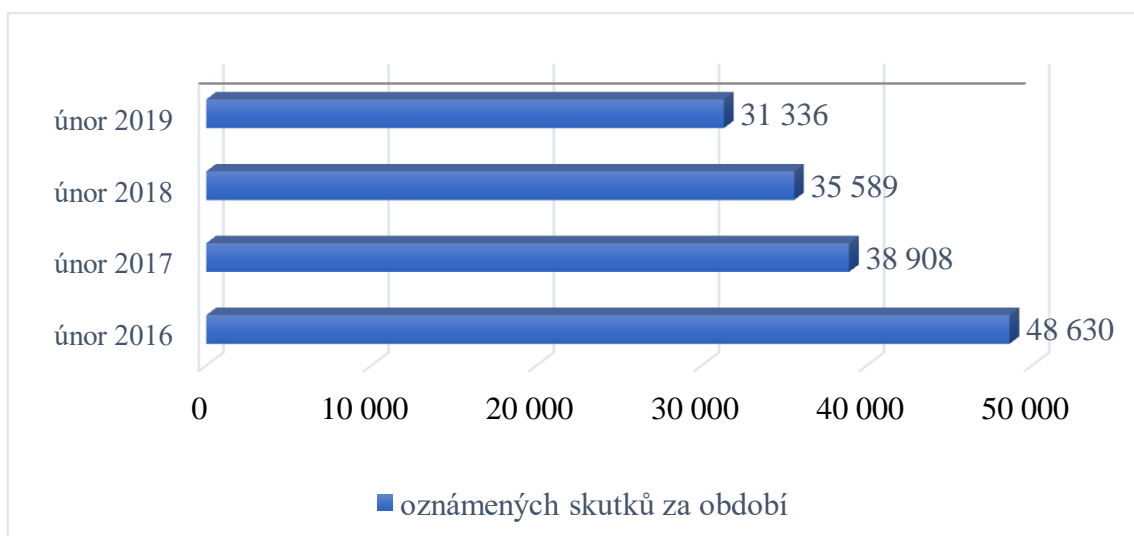
postihované. Každoročně je více než polovina odsouzených odsouzena za majetkovou trestnou činnost. Výskyt těchto trestných činů do značné míry předurčuje vývoj celkové kriminality a je závažným společenským problémem.

1.2 Základní statistika majetkové trestné činnosti

Vývoj majetkové trestné činnosti můžeme hodnotit z několika hledisek. Například porovnáním celkové majetkové trestné činnosti v čase a místě. Data pro graf uvedený níže, jsem čerpala z internetového portálu *mapa kriminality*, který se snaží usnadnit veřejnosti orientaci v datech o trestné činnosti, které pravidelně publikuje Policie České republiky. Policejní statistiky pak převádí do jednoduchých tabulkových a mapových náhledů. Na těchto stránkách je také uvedena velmi podstatná skutečnost, která zkresluje statistické vyjádření trestné činnosti, a to ta skutečnost, že hodnoty, se kterými se zde pracuje, jsou pouze skutky, o nichž se policie dozvěděla. Latence trestné činnosti (jde o skutky, které nebyly oznámeny nebo policií nebyly zjištěny) se v závislosti na typu kriminality podle odhadů pohybuje od jednotek procent, v případě mravnostních skutků až po 80-90 %. Z podstaty tedy nelze tato data vnímat jako ukazatel skutečného stavu kriminality, ale jako ukazatel velice přibližný, nicméně nejlepší, jaký v současnosti je. (*Mapakriminality.cz*, 2016 [online].)

V níže uvedeném grafu je názorně zaznamenáno porovnání četnosti oznámených majetkových trestných činů v rozmezí čtyř let, vždy jednotlivě v daném roce. Z důvodu aktuálnosti jsem použila časové rozmezí vždy od měsíce února jednoho roku do měsíce února roku následujícího (data ze statistiky byla porovnávaná v měsíci březen roku 2019). Z grafu lze vyčíst vývoj majetkové trestné činnosti, kde je patrný její výrazný pokles, což je fenoménem dnešní doby u trestné činnosti celkově.

Graf 1: Vývoj majetkové trestné činnosti v období od února 2016 do února 2019

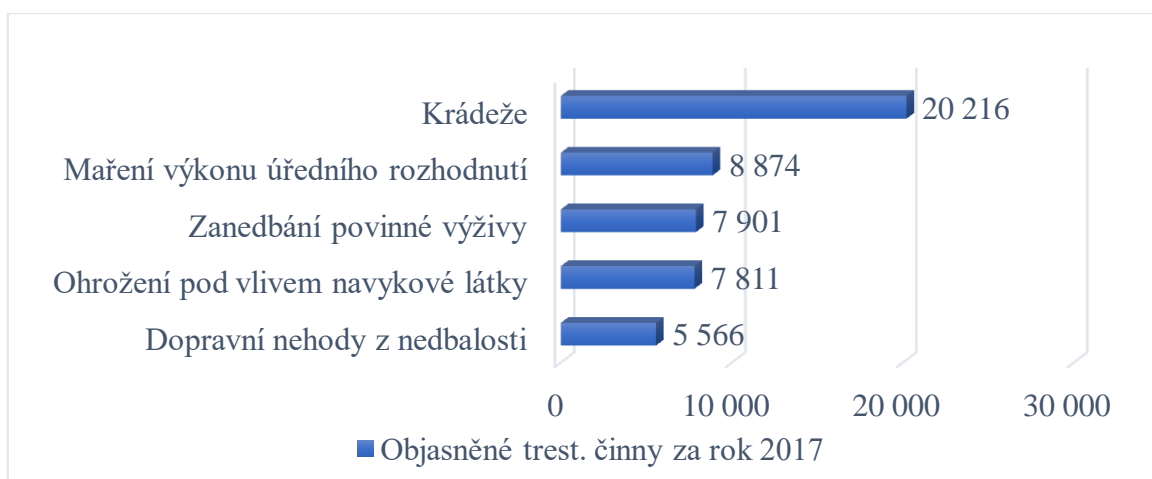

Zdroj dat: Statistický přehled kriminality PČR (www.mapakriminality.cz)

Další zajímavý statistický přehled je zpracován ve výzkumu Institutu pro kriminologii a prevenci z roku 2017. Vyplývá z něj, že v oblasti majetkové kriminality meziročně nastal opět další, 8% pokles zjištěných trestných činů, a to o 9 585 skutků. Celkem byla v tomto období objasněna více než čtvrtina majetkových deliktů. U nejčastěji zastoupené krádeže vloupáním, jež tvoří více než 22 % registrovaných majetkových trestných činů, byl v roce 2017 zaznamenán pokles o více než 14 % na 24 127 skutků (-4 093), u krádeží prostých šlo o pokles na hodnotu 66 101 (-5 123, - 7 %). Z celkového počtu stíhaných a vyšetřovaných osob v roce 2017 činili muži starší 18 let 82,5 % a ženy starší 18 let 17 %. Ženy se dopouštějí nejčastěji majetkové trestné činnosti, jednoznačně u nich převládají krádeže, a to tzv. prosté, kde tvoří 18 % pachatele. (Diblíková at al, 2018, s. 12)

Z této publikace jsou také čerpána data, která jsou zpracována v následujícím grafu. Zde je přehledně zpracován právě uvedený fakt, že v České republice je majetková trestná činnost je v porovnání s ostatní trestnou činností nejhojnějším protiprávním deliktem.

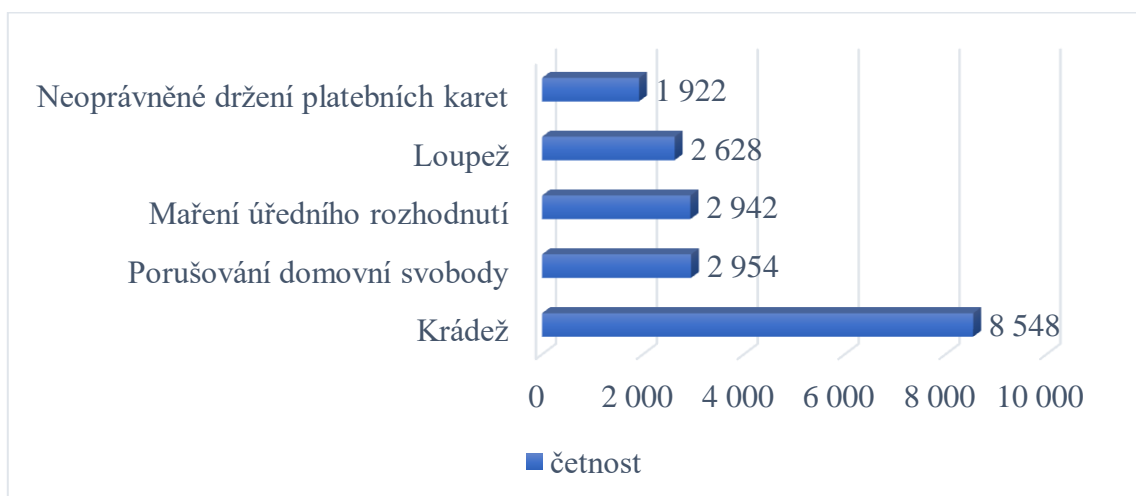
Graf 2: Objasněné trestné činy v roce 2017

Zdroj dat: Statistické přehledy kriminality Policie ČR (Diblíková a kol., 2018, s. 20)

Četnost tohoto druhu kriminality, a tím i její nebezpečnost, což potvrzuje, co jsem již uvedla v úvodu mé práce, je také možné vyčíst z poslední statistické ročenky Vězeňské služby České republiky z roku 2017. Počet vězněných osob se oproti roku 2016 výrazně nezměnil a v porovnání s předchozími lety se zvyšuje. V roce 2017 bylo ve všech věznicích na území České republiky vězněno celkem 22 080 osob, a to v souhrnu dospělých mužů i žen. Když nahlédneme na četnosti trestných činů u těchto osob k 31. 12. 2017, zjistíme, že trestný čin krádeže mnohonásobně převyšuje ostatní druhy trestné činnosti. Pro názornost jsem vybrala pět nejčetnějších druhů trestné činnosti, pro kterou byli v roce 2017 v našich věznicích pachatelé ve výkonu trestu (bez ohledu na pohlaví). (Mäsiarová, 2017, s. 98-117)

Graf 3: Četnost vybraných trestných činů

Zdroj dat: Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky (Mäsiarová, 2017, s. 117)

2. KRÁDEŽ

Ve své práci se z důvodu rozsáhlosti zaměřuji pouze na pachatele krádeží, které jsou definovány v ustanovení § 205 trestního zákoníku. Ze všech majetkových trestných činů jsem si vybrala tyto, jelikož patří mezi nejvýznamnější majetkové trestné činy a dle statistik jsou také těmi nejčastěji páchanými. Dle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, který se zabýval analýzou trendů kriminality v České republice v roce 2017 (jde do současnosti o poslední analýzu v této oblasti) tvoří majetková trestná činnost 53 % z celkového objemu trestné činnosti. Tato trestná činnost je pro orgány činné v trestním řízení skutkově nejlépe zadokumentovatelná a většinou oproti jiné trestné činnosti, podložena snadněji vyhodnotitelnými důkazními prostředky. Novotný (2017, s. 52) ve své knize Trestní právo procesní, vysvětluje pojem orgány činné v trestním řízení, jako specializované orgány, které si vytvořil stát, jakožto monopol na trestní postih, pro účely prosazování norem trestního práva. A těmito orgány jsou soud, státní zástupce a policejní orgán.

Právní rámec trestného činu krádeže můžeme najít v ustanovení § 205 trestního zákoníku. Jedná se zde o obohacování pachatele a charakteristickou pohnutkou toho to činu je zjištění.

Formulace tohoto protiprávního činu je uvedena v zvláštní části trestního zákoníku a zní:

„§ 205 Krádež

(1) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,*
- b) čin spáchá vloupáním,*
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,*
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo*
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.*

(2) Kdo si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

(3) Odnětím svobody na jeden rok až pět let nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 větší škodu.

(4) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 jako člen organizované skupiny,

b) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu, za živelní pohromy nebo jiné události vážně ohrožující život nebo zdraví lidí, veřejný pořádek nebo majetek, nebo

c) způsobí-li takovým činem značnou škodu.

(5) Odnětím svobody na pět až deset let bude pachatel potrestán, a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu, nebo b) spáchá-li takový čin v úmyslu umožnit nebo usnadnit spáchání trestného činu vlastizrady (§ 309), teroristického útoku (§ 311) nebo teroru (§ 312).

(6) Příprava je trestná.“ (z. č. 40, 2009, §205)

2.1 Vybraná specifika trestného jednání

První odlišností, od krádeže tak zvaně prosté, kde osoba, která splňující obecné znaky trestného činu (těmi jsou věk a přičetnost) spáchá čin, při kterém si přisvojí cizí věc tím, že se jí zmocní, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou, je krádež spáchaná vloupáním. Podstatné je pozastavit se nad zde uvedeným pojmem „škoda nikoliv nepatrná“, což je škoda (tak jak je uvedeno v ustanovení § 138 odstavce 1 obecné části trestního zákoníku), jejíž hranice je vymezena jako škoda dosahující částky nejméně 5.000,- Kč. Tato částka je pak rozhodujícím znakem z hlediska naplnění skutkové podstaty trestného činu, tak jak je uveden v odstavci v ustanovení § 205, odstavce 1, písmena a) trestního zákoníku, výše uvedené krádeže prosté, nikoliv u trestného činu krádeže spáchané vloupáním. Zde není výše způsobené škody

zákonným znakem. Zde je již na posouzení soudu, zda při zjištění zanedbatelné škody, lze uvažovat o naplnění materiální podmínky trestnosti.

Zajímavá je debata současné doby, která se vede ohledně zvýšení této hranice, a to v důsledku zvyšování cen a platů občanů v České republice. Kříšek, který je mimo jiné znalcem z oboru oceňování se k tomuto tématu vyjadřuje ve své úvaze jako „*strnulost zákonodárce*“. Uvádí zde, že občané bohatnou, a průměrná mzda od roku 2002 (od 1. 1. 2002 jsou uvedené hranice škody součástí trestního zákona) narostla do současnosti o dvojnásobek a vlivem tohoto a inflace se automaticky zpřísňují tresty, a tím se dle jeho názoru, vychylují od spravedlnosti. (Česká justice, 2018, [online])

Osobně se s touto teorií částečně ztotožňuji, pokud by došlo k úpravě hranic výši škod, snížila by se zatíženost většiny orgánů činných v trestním řízení, soudní náklady i přeplněnost našich věznic.

Vloupání je typ krádeže, spáchané porušením speciální podmínky, kterou nalezneme v § 205 odst. 1 pod písmenem b). Novotný (2010, s. 383) ve svém komentáři v odkaze na ustanovení § 121 trestního zákoníku, uvádí, že k spáchání trestného činu vloupáním, musí být pachatelem naplněny určité znaky, musí jít o vniknutí do uzavřeného prostoru a to lstí, nedovoleným překonáním uzamčení nebo překonáním jiné jistící překážky bránící vniknutí. V případě, že pachatel pouze překoná zámek, jistící předmět před odcizením, nemůže být toto jednání považováno za vloupání. Musí jít vždy o ochranu uzavřeného objektu (prostoru). V minulosti se také rozporovalo přezení plotu, ale na základě usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 1. 1993, spisové značky 4 To 65/93, tak jak je uvedeno v přehledu judikatur týkajících se majetkové trestné činnosti, bylo rozhodnuto tak, že pokud pachatel přeže drátěný plot o výšce 185 cm uzavírající určitý prostor, překoná tuto jistící překážku za použitím vlastní fyzické síly, a vnikne tak do uzavřeného prostoru, se dopouští vloupání ve smyslu uvedeného ustanovení. (Sb. rozh. tr. č. 37/1993 in Draštík at al., 2003, s. 47)

Z kriminologického hlediska je v tomto případě osobnost pachatele definována jako člověk, uvažující racionálně, který páchaní trestné činnosti plánuje, vybírá si cíl i prostředky. U tohoto pachatele se předpokládá i určitá zručnost a speciální technické vybavení, například při rozlamování zámků. Tato trestná činnost souvisí s odhodlaností věnovat se trestné činnosti. Pachatelé vloupání si často vytváří strategie. Skutky

ve většině případů nejsou náhodné, vhodné objekty jsou vytipovány. Provedení je závislé na zdrojích, které má k dispozici, jako například vůz, náradí, mapa prostoru a jiné. Druhům strategií, které si vytvářejí pachatelé před vloupáním, se ve svém výzkumu věnuje Polišenská, která tyto strategie dělí na strategie plánované a spontánní. V prvním případě pachatel svou strategii plánuje detailně a pečlivě. Pořizuje si ke spáchání plánovaného skutku například mobilní telefon, auto a četné informace. Snaží se, aby díky připravené strategii v napadaném objektu trávil co nejméně času. Oproti tomu pachatelé využívající spontánní strategii mají schopnost lepší adaptace na danou situaci a rychle na vzniklou novou situaci reagují. V tomto případě pachatel zná danou oblast, jedná na základě impulsu a většinou se trestné činnosti věnuje v noci. (Polišenská in Kriminální věda, 2010, s. 28-29)

Další z alternativních podmínek, kterou nalezneme v ustanovení § 205 odst. 1 pod písmenem d) trestního zákoníku byla do trestního zákoníku zařazena na počátku 90. let jako rekece na velké množství kapesních krádeží. Především z toho důvodu, že škody jimi způsobené nedosahovaly potřebné výše, aby se jednalo o trestný čin. (Kuchta, 2009, s. 148). V obou uvedených případech krádeží, vloupáním a kapesní, není pro trestnost činu rozhodující hranice výše škody 5.000,- Kč.

2.2 Recidiva krádeže

Pozornost bych chtěla zaměřit na druhý odstavce uvedeného ustanovení § 205 trestního zákoníku, zde je upravena další alternativní podmínka trestnosti pachatele z důvodu recidivy. Jde o přísněji trestanou trestnou činnost, za podmínek uvedených v zákoně, a ty jsou zde zákonodárcem zakotveny výrokem „*byl za čin uvedený v odstavci 1 v posledních třech letech odsouzen nebo potrestán*“. (Novotný et al., 2010, s. 382) V komentáři k trestnímu zákoníku k tomuto pojmu Novotný uvádí, že jde o speciální recidivu pachatele, a to za podmínky, že před spácháním nynější krádeže byl v posledních třech letech pravomocně uznán vinným trestným činem krádeže podle odstavce 1 nebo odstavců 3, 4 nebo 5. Není však třeba, aby trest, který mu byl odsuzujícím rozsudkem vyměřen, vykonal. V komentáři k trestnímu zákoníku dále Novotný uvádí, že oproti tomu potrestán znamená, že pachatel před spácháním dalšího

skutku musel vykonat alespoň část uloženého trestu, samozřejmě se nemusí jednat pouze o trest odnětí svobody. (Novotný a kol., 2010, s. 384)

V rámci výuky trestního práva hmotného František Novotný (2017, s. 218-219) dále tuto teorii rozvíjí se slovy, že recidiva je obecně přitěžující okolností a soud je oprávněn podle povahy předchozího odsouzení, tuto okolnost pokládat za přitěžující, s ohledem na význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen a dalším okolnostem pachatele. Ale záleží pouze na posouzení soudu, který se rozhodne k recidivnímu chování přihlédnout, pokud pachatel započal činit nápravu své osoby, např. učinil opatření k zahájení léčení, pokud pachatel spáchal trestný čin pod vlivem omamné nebo psychotropní látky.

Kriminologické pojetí recidivy je širší než pojetí trestněprávní. Za recidivního pachatele se v tomto případě považuje každý, již v minulosti spáchal jakýkoliv protizákonný čin, aniž by za tento čin byl stíhán. (Suchý, 1983, s. 89). Při správném chápání bývá vodítkem pro určení stupně nebezpečnosti trestného činu a jeho pachatele pro společnost. Jde o opakování asociálního chování. S tímto pojetím se pojí i pojem chronický pachatel neboli volněji řečeno kriminálník a takzvaná kriminální kariéra. Těmi to pojmy se budu zabývat v následujících kapitolách.

3. PACHATEL TRESTNÉHO ČINU

V kontextu trestního práva se pojmem pachatel označuje osoba, která trestný čin spáchala sama, o trestný čin se pokusila nebo jej připravovala. Teorie trestního práva detailně upravuje celou řadu podmínek, jež musí být naplněny, aby osoba mohla být označena za pachatele trestného činu. Aby mohlo dojít k individuální trestnosti a trestní odpovědnosti za zavinění, vyžaduje zákon dosažení určitého věku a příčetnosti. (Novotný, 2017, s. 77-79)

Pojem pachatele je dále specifikován podle stadia trestního řízení, kterým právě daná osoba prochází, tedy jako podezřelý, obviněný, obžalovaný, odsouzený a nakonec propuštěný. V této práci používám převážně souhrnného označení „pachatel“ bez ohledu na fázi, ve které se dotyčná osoba nachází, a ve vztahu k respondentům výzkumu rovněž „odsouzený“.

Trestní právo se jen velice těžce obejde bez odborných psychologických znalostí, jelikož osobnost pachatele je problematikou velice rozsáhlou a komplikovanou. Problematikou, na kterou lze nahlížet z několika hledisek a která pro své komplexní pochopení vyžaduje znalosti a pohled několika vědních oborů. Zde bych se již chtěla odklonit od trestněprávní roviny a pachatele vnímat jako osobnost, která se za mnou zkoumaných pohnutek rozhodla pro antisociální život. Jde o delikventní chování, kterým nejenom porušuje společenské normy a morálku, ale hlavně porušuje zákony dané společnosti, a tím závažně ohrožuje jednotlivce i společnost a tyto činy jsou, definovaným způsobem sankcionovány. Vágnerová (1999, s. 417) uvádí, že delikventní chování je multifaktoriální, jelikož konkrétní delikt je vždy výsledkem interakcí osobnosti pachatele (vnitřních faktorů) a situace, v níž k trestnému činu došlo (vnějších faktorů). Studuje situace, kdy se člověk může octnout v kritické situaci a vnější faktory do značné míry ovlivní jeho reakci.

Popis, klasifikace a ovlivňování jevů spojených s chováním a prožíváním v situacích, na které se vztahuje trestní právo, jsou hlavním cílem aplikované psychologické disciplíny, která se nazývá forenzní psychologie. Ve stejnojmenné knize PhDr. Čírtková (2009, s. 13) konstatuje to, co jsem zde již několikrát uvedla, že poznatky z jednotlivých disciplín se navzájem doplňují a prolínají. Forenzní psychologie využívá poznatky především z obecné psychologie, psychopatologie, psychologie osobnosti, sociální a klinické psychologie. Zaměřuje se na porozumění

osobnosti, jež svým jednáním naplňuje znaky některého z trestných činů. Společně s jejím odvětvím, policejní psychologií, se používají především v policejních a soudních praxích a mimo jiné pomáhají při sestavování pravděpodobného profilu pachatele.

Podle odborné literatury, například dle Matusšíkové, rozlišujeme pět základních typů pachatelů: socializovaný, neurotický, psychopatický, mentálně nedostatečný a psychotický typ. Tyto typy nejsou u žádné osobnosti čistě vyhraněné. Pro krádeže je nejbližší typ neurotický. U neurotických osobností se vyskytuje zvýšená úzkost a hysterické reakce a toto se může promítat do kriminálního jednání. Velkou roli zde hraje frustrace a nevyřešené konflikty v rodině, kdy toto chování bývá protestem vůči rodině, potřeba uznání. Toto se právě projevuje demonstrativními činy, například krádežemi. V rámci této typologie se také uvádí, že Neurotický delikvent krade, aniž by po předmětech toužil, jen na sebe chce upozornit, často se připojují alkohol a drogy. Ale tyto typy trpí zvýšenými pocity viny, zpravidla jde o situační činy. Pro recidivní chování je typický psychopatický typ jedince, tento typ je náchylnější ke kriminálnímu jednání, zde jde většinou o poruchy osobnosti, o trvalou odchylku. Tito jedinci nejsou schopni navázat hlubší mezilidské vztahy, nemají schopnost empatie. Většinou nevědí, co je to morálka, svědomí ani pocit viny, proto je s nimi těžké pracovat. (Matoušková, 2013, s. 110-111, 134)

Vzhledem k tomu, že má práce se převážně zabývá chováním pachatele, nelze opomenout pojem osobnost pachatel, typologii pachatele a pojem kriminální chování.

3.1 Osobnost pachatele

Jsou známa mnohá členění osobnosti dle různých kritérií a zabývá se jí převážně psychologie osobnosti. Zde je jedinec považován za souhrn psychických jevů v daném člověku, které předurčují jeho jedinečnost a odlišnost. Psychologie se zaměřuje na rozbor osobnosti jako celku. Praško (2009, s. 19) definuje osobnost jako individuální soubor duševních a tělesných vlastností člověka. Každý člověk má své vrozené (temperament) a získané (charakter) vlastnosti, což tvoří strukturu osobnosti, která je pro každého jedince charakteristická.

Z pohledu kriminality je pro pojem osobnost pachatele významná forenzní psychologie, která se, jak uvádí Matoušková, na tento pojem dívá dvěma pohledy. Jednak z pohledu kriminalistické psychologie, kde je osobnost spojena s jednotlivými fázemi trestního řízení například psychologie obviněného, odsouzeného nebo propuštěného. A z pohledu kriminologické psychologie se zaměřením na psychologické příčiny trestné činnosti. Zkoumá se zde jednatel, společnost i jevy související s kriminalitou. (Matoušková, 2013, s. 131)

Ve své vysokoškolské učebnici Forenzní psychologie Čírtková (2009, s. 59), rozepisuje základní dvě otázky, kterými se tato aplikovaná disciplína v souvislosti s osobností pachatele zabývá. První z nich je, jak jedinec dospěje k rozhodnutí jednat kriminálním způsobem, jaké duševní pochody a vlastnosti ho vedou k páčání trestné činnosti. Druhá otázkou zkoumá psychické zvláštnosti a odlišnosti od nepachatelů.

K osobnosti pachatele se také okrajově vyjadřuje Vagnerová. Zajímá se převážně o psychické problémy spojené s chováním, jehož výsledkem je porušení právní normy státu, nazývá ho delikventním chováním. Spáchaný trestný čin je vždy výsledkem interakce mezi osobností pachatele a situací, za které k trestnému činu došlo. Pro vymezení osobnostních faktorů, které mohou mít vliv na rozvoj delikventního chování, používá Netíkovo hodnotící schéma, kde jsou uvedeny základní čtyři úrovně, které vedou k delikventnímu chování jednotlivých pachatelů.

- „1. Úroveň emočního ladění: nepřátelský postoj ke světu – takzvaná hostilis.*
- 2. Úroveň zformování svědomí – nedostatečně rozvinuté svědomí.*
- 3. Úroveň sociální reaktivity: impulzivita, která je spojena s nedostatečným sebeovládáním.*
- 4. Úroveň sebeprosazování: asertivnost až agresivní prosazování vlastních cílů.“ (Netík in Vagnerová, 1999, s. 419)*

Po přečtení několika studií zabývajících se touto problematikou a také z vlastní zkušenosti vím, že delikventní osobnosti tvoří poměrně heterogenní skupinu, což je nutné zohlednit při zobecňování závěrů. U pachatelů majetkové trestné činnosti jde spíše o vyšší pravděpodobnost ke spáchání deliktu, a to v oblasti morálního jednání, než o celkovou psychopatickou strukturu osobnosti pachatelů.

3.2 Obecná a specifická typologie pachatelů

Podle Psychologického slovníku typologie znamená „*rozdělení soustavy osob objektů nebo jevů do skupin podle určitého kritéria, znaku nebo souboru znaků.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 633). Typologie pachatele v kriminalistice se mimo jiné opírá o jednotlivé trestné činy, jejich druhy jsou zaměřeny na kriminální chování. Například pachatelé násilných trestných činů, pachatelé sexuálně motivovaných trestných činů, v hospodářské trestné činnosti se hovoří o pachatelích jako o bílých límečcích, pachatelé krádeží a jiné.

V učebnici kriminalistické metodiky Jiří Straus (2008, s. 24), popisuje typické vlastnosti pachatelů jednotlivých druhů trestné činnosti. Pachatelé krádeží jsou zde charakterizováni jako osoby se změněným žebříčkem uznávaných hodnot ve společnosti. Po spáchání krádeže s věcmi nakládají lehkomyšlně. Pachatel odcizené věci ihned spotřebovává, užívá nebo prodá za velmi nízkou cenu, aby obratem získal hotovost, kterou ihned utratí, což mohou potvrdit z vlastní zkušenosti. V současné době valná většina pachatelů krádeží prostých nebo kapesních, kde výše škody leckdy přesahuje hranici výše škody jen nepatrně nebo v jejím součtu při pokračujícím jednání pachatele, odcizené věci téměř okamžitě zpeněží, prodávají je velmi výrazně pod cenou. Což jim zabezpečí okamžitý odbyt.

Vzhledem k tomu, že trestná činnost je všeobecně hodně různorodá, a i přesto, že se v této práci zabývám pouze pachateli krádeží, je velmi obtížné sestavit obecnou charakteristiku pachatele trestné činnosti. V současné době představa o absolutní, zásadní a trvalé odlišnosti osobnosti pachatele je překonaným mýtem. Na toto poukazuje i Matušiková na ukázce historie kriminologické psychologie. Biologické teorie, mezi které patří také jedna z nejznámějších typologií založená na měření lebky, Lombrosova teorie o tzv. rozeném zločinci, která podle biologických znaků rozlišovala i mezi jednotlivými typy zločinců (např. vrahy a zloději), jsou překonány. Stejně jako typologie, které předpokládají úzkou vazbu mezi tělesným typem a osobnostními charakteristikami, včetně jejich dědičné podmíněnosti a delikventním jednáním. Typickým příkladem této typologie je konstituční typologie německého psychiatra Ernesta Kretschmera. Osobnost je podle těchto typologií formována vlastnostmi předávanými dědičně. Tělesné stavbě (somatickému typu) odpovídá typ temperamentu,

jako dynamická stránka osobnosti, i převládající kriminální jednání. Rozdělení podle tělesné konstituce statistiky popírají, nejčastěji se dopouštějí trestných činů osoby se smíšenou stavbou těla. Nedostatky mají i koncepce o psychopatických osobnostech s poruchou osobnosti a chováním. Například psychoanalytická koncepce Zigmunda Feuda, který hledal příčiny delikventního chování v poruchách vývoje z dětství. Například kleptomanie (chorobná a nezadržitelná touha po odcizování věcí) u žen pramení z neschopnosti získat sexuální uspokojení. Dle jeho teorie kleptomanie vzniká závistí penisu, chtějí ho mužům vzít, a proto kradou předměty. (Matoušková, 2013, s. 131-133)

K tomuto se vyjadřuje i psychiatr a psycholog Ján Praško, který se spolu se svými kolegy poruchami osobnosti a jejich léčbou zabývá. Ve své knize uvádí, že u těchto osob jde o maladaptivní chování (nesoulad potřeb individua s podmínkami prostředí), které se objevují již v pozdním dětství. Jedná se o komplexní kombinaci charakteru a temperamentu v interakci. Temperament jako dispozice k emocionálnímu ladění a charakter jako zvláštní způsob vyjadřování člověka. Multifaktoriální determinanty jsou například genetické vlivy, perinatální poškození nebo poškození mozku v těsné interakci s vlivy z okolního prostředí, kterými jsou rodinné a sociální, nebo psychotraumatické životní situace. V těchto případech může jít například o paranoidní poruchu, schizoidní poruchu, disociální poruchu, emočně nestabilní poruchu a jiné. Výzkumy ukazují, že asi 30 % všech trestných činů spáchali osoby se specifickou poruchou osobnosti. (Praško a kol., 2009, s. 15-24)

Z pohledu forenzní psychologie, která vyvrací teorie o typických delikventech, Matoušková (2013, s. 45) trestné jednání popisuje jako „*interakci, vzájemné působení osobnostních a situačních faktorů, odrážejících konkrétní podmínky.*“ Podle tohoto také dělí delikty na situační (například z afektu, typické pro krádeže prosté nebo kapesní) a delikty programované, připravované (toto je typické pro krádeže vloupáním). To že jedinec začne páchat trestnou činnost, produkovat tak kriminální chování, je výsledkem jeho svobodné volby a konkrétních podmínek nebo příležitostí, které k tomu má vytvořeny.

Avšak dle týmu kanadských odborníků, které cituje ve své knize Čírtková, existuje jakási riziková trojkombinace chování, která se projevuje již od dětství. Za rizikové se považují pouze tyto vlastnosti společně:

- „1.) snížená úzkost (jedinec se bez obav pouští do nových a nejistých aktivit)
- 2.) zvýšená impulsivnost (jedinec je neustále v pohybu, každá situace ho rychle zláká)
- 3.) nezávislost na odměně (jedinec je lhostejný ke chvále i haně)“ (Čírtková, 2009, s. 61)

3.3 Kriminální kariéra

Jak vyplývá z předchozí kapitoly, současnými výzkumy se nepodařilo prokázat existenci typických psychických charakteristik, které by byly předurčením jedince ke kriminálnímu vývoji. Čírtková dokonce uvádí, že „*předpokládaný pud zločinnosti, který by fatálně a nezvladatelně popoháněl jedince ke kriminálnímu jednání, je nade vše pochybnost pouze uměleckou fikcí.*“ Pouze se potvrzuje vyšší pravděpodobnost střetu jedince se zákonem v důsledku vysoce rizikové kombinace zcela určitých vlastností. Může jít i o tzv. černé ovce v rodině. (Čírtková, 2009, s. 60-61)

Všeobecně lze kriminální chování definovat jako souhrn aktivit, které porušují právní normy a směřují proti společnosti nebo jedinci. Tento pojem se používá pro vyjádření úrovně dynamiky kriminality jedince. (Blatníková, 2010, s. 85)

Kriminálním chováním se zabývá vývojová kriminologie, kde se osobou pachatele nazývá chronický pachatel neboli kriminálník. Čírtková, (2009, s. 69) ve své Forezní psychologii tohoto jedince vymezuje již zde uvedenou trojkombinací. Jedinec je svým problematickým chováním nápadný již v období mezi 6 až 12 rokem. Tresty ani pochvaly na něj nezabírají. Je nápadný častými ataky vzteku, vzdorovitostí a destruktivními projevy. Toto chování se stupňuje a kolem 16-ti až 18-ti let je již polymorfně neboli mnohostranně kriminální. Kriminální chování pak přetrvává i v dospělosti a zde Čírtková používá pojem kriminální „generalita“. U jedince se střídají majetkové i násilné trestné činy a intervaly mezi recidivou se zkracují.

Institut pro kriminologii a sociální prevenci se ve své studii z roku 2008 mimo jiné zabývá i změnami v závažnosti kriminálního chování v průběhu času (vývojem dovedností a technik) a toto nazývají kriminální kariéra jedince. Odborníci se zde zaměřují na okamžik vstupu, tedy počátku, do kriminální kariéry, při nebo po prvním spáchaném činu, dále na pokračování až na skončení nebo přerušování kriminálních

aktivit recidivujícího pachatele. Pojem kriminální kariéra zde odlišují od kriminální recidivy tak, že recidiva se používá k obecnému označení opakování trestné činnosti, zatímco u kariéry se zkoumá vývoj individuální trestné činnosti. Dá se tedy říci, že jde o kriminální recidivu ve vývoji, kde se považuje za důležité také její frekvence, eskalace a specializovanost spáchaných činů. Je to dynamický proces sociálních událostí, které se vyskytují během celého života jedince. Hovoříme o dlouhém období (například 3-10 let) nikoliv o takzvané kriminální epizodě, která je charakterizována krátkým obdobím opakované trestné činnosti. Ze studie uvedeného institutu je patrné, že kriminální kariéra je zaznamenávána spíše u mužů než u žen. Zajímavý je i zde použitý výsledek výzkumu Oldřicha Suchého, který dal do souvislosti délku intervalů recidivy se vzděláním pachatele a s jeho rodinným stavem, kde zjistil, že se snižujícím vzděláním se zkracuje i délka intervalu. Kratší délka intervalu mezi jednotlivými skutky je i u osob svobodných nebo rozvedených bez vztahu, zde je průměrný interval recidivy do půl roku na rozdíl od ženatých nebo vdovců, kteří recidivují po třech a více letech. (Blatníková, Netík, 2008, s. 44-62)

3.4 Recidivní pachatelé

V roce 2011 vydal Institut pro kriminologii a sociální prevenci rozsáhlý výzkum s názvem Kriminální recidiva a recidivisté. V této publikaci autorský kolektiv používá při posuzování intenzity kriminální recidivy dělení Suchého, který rozlišuje recidivu na trvalou a dočasnou. Za trvalou recidivu označuje stav, *„kdy soud při uložení výše trestu posuzuje kriminální recidivu pachatele na základě skutečnosti, že daná konkrétní osoba byla někdy v minulosti odsouzena za trestný čin, a to bez ohledu na dobu, která mezitím uplynula“*. Recidivistou v pojetí dočasné recidivy je pak označován pachatel, který opakuje trestnou činnost v určitém, časově přesně vymezeném období, např. pěti let. (Suchý in Marešová a kol., 2011, s. 13) Celá tato publikace se většinou opírá o zahraniční literaturu, jelikož jak se zde uvádí, v České republice se hlouběji touto problematikou nikdo prozatím nezabýval.

Z výzkumu Voňkové vyplývá informace, že pro recidivu se za nejrizikovější období považuje prvních 6 měsíců po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a maximum recidivujících pachatelů se dopouští nového trestného činu v průběhu 3 let

po propuštění. U pachatelů majetkových trestných činů se recidiva objevuje už v prvním půlroce po propuštění. (Voňková in Marešová et al, 2011, s. 19)

Výzkum kriminální recidivy v naší populaci z roku 2011, za použití anamnestických šetření a psychologických vyšetření, mimo jiné porovnával i dřívější a dnešní recidivisty. V jeho závěru bylo zjištěno, že dřívější recidivisté, u kterých byla krom jiných aspektů zjištěna dominantní nižší inteligence, vyšší výskyt psychopatologických nálezů, vyšší agresivita a horší rodinné poměry, se liší od těch dnešních. Dnešní recidivisté se totiž výrazně neliší od normální české populace, i když se pohybují v mnoha ohledech pod našimi normami. Velice se mi líbí zdůvodnění výsledku šetření těchto autorů, a myslím si, že je důvodem pro zamyšlení každého z nás. Z výše uvedeného vyvozují závěr, že *„téměř všichni recidivisté zkusili užívat drogy, totéž platí i o současné populaci – část běžné populace se dnes, častěji než dříve, dopouští sociálně patologického jednání a přibližuje se tím jednání dříve charakteristickému jen pro kriminální populaci.“* (Marešová et al., 2011, s. 251)

Podle specializace pachatele lze recidivu dělit na monotropní, kdy pachatel opakovaně páchá tentýž delikt (krádež); homotropní, kdy se pachatel věnuje stejnému druhu trestné činnosti (majetková trestná činnost); ditropní zachycující dvě skupiny trestné činnosti (majetkové a násilné trestné činy) a polytropní recidivu, kdy se pachatel dopouští činů různých kategorií. (Kuchta, Válková 2005, s. 287)

Vágnerová (1999, s. 417, 423) o recidivistech píše, že v jejich chování hraje svou roli i lhostejnost k následkům, která je výrazem přijetí určitého stylu života, nejsou prostě schopni žít jinak. Nedílnou součástí jejich života je i vězení. Značná část recidivistů nevnímá pocit viny. Většinou jsou přesvědčeni, že za jejich problémy může někdo jiný. Neakceptují trest jako důsledek jejich protiprávního činu. *„Za těchto okolností lze ovšem těžko čekat, že trest bude fungovat jako impulz k nápravě a odčinění viny.“*

Výzkum v této práci se zaměřuje na pachatele majetkové trestné činnosti, která z hlediska rozsahu tvoří v České republice nejpodstatnější část celkové kriminality. Majetková trestná činnost je navíc problematická z hlediska působení značných hmotných škod a nízké míry objasněnosti. Její pachatelé vykazují nejvyšší míru recidivy. Domnívám se, že tato skupina osob páchající opakovaně a dlouhodobě úmyslnou trestnou činností je pro výzkumný záměr vhodná také i z toho důvodu,

že lze předpokládat snadnější transparentnost některých vlastností, které vytvářejí předpoklady k porušování sociálních norem.

4. MOTIV A MOTIVACE

Cílem mé práce je zjistit motivaci delikventního jedince k páčání trestné činnosti. Co je hnacím motorem pro jeho chování? Také se ve výzkumné části zabývám motivací, která pozitivně ovlivňuje jejich antisociální jednání natolik, že páčání trestné činnosti přeruší anebo alespoň podstatně omezí. Zjistit motivaci a motiv pachatele je velice důležité pro pochopení důvodů spáchání trestného činu a také charakteristiku pachatele. Tyto informace se dají využít nejenom při objasňování konkrétního trestného činu, ale také při prevenci trestné činnosti obecně.

Odborná literatura formuluje pojem motivace jako „*proces usměrňování, udržování a energetizace chování, které vychází z biologických zdrojů.*“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 328). Jinak řečeno, motivace usměrňuje chování a jednání pro dosažení určitého cíle. Pro vymezení pojmu motivace (latinsky „*moveo*“ – hýbám) budu také citovat Milana Nakonečného, který tento pojem vymezuje definicí, „*motivace je intrapsychicky (vnitřně i skrytě) probíhající proces, vycházející z lidské potřeby a vyúsťující ve výsledný žádoucí vnitřní stav.*“ Uspokojování potřeb, které vyplývají z fyzických nebo sociálních nedostatků. Důležitý je předpoklad interakce vnitřních a vnějších činitelů. S tímto je úzce spjat také pojem motiv, který pak Nakonečný popisuje jako „*vnitřní psychický důvod či příčinu, to znamená, že jde o zážitek nebo způsob jednání, přinášející nějaké uspokojení.*“ Člověk jedná proto, aby něčeho dosáhl, jde o vznik a uspokojování potřeb. (Nakonečný, 2014, s. 15) Nakonečný ve své knize poukazuje na koncept fyziologické homeostázy. Tato koncepce je rozšířena na sociální okolí a životní prostředí jedince. Cyklické potřeby (možné nutkání z důvodu závislosti) nutí jedince, aby vytvářel určité konstanty ve svém okolí. Jako příklad si můžeme přestavit jízdy přeplněnými dopravními prostředky pro snadnější spáchání kapesní krádeže. Pachatel v tomto vytváří konstantu. „*Motivace vzniká na základě odchylky té či oné životně důležité konstanty organismu od úrovně zabezpečující jeho normální životní činnost, tj. na základě určité potřeby.*“ (Sudakov in Nakonečný, 2014, s. 183)

Pojem motivace, je jedním z nejdůležitějších pojmů psychologie. V souvislosti s motivem a motivací psychologie řeší dvě otázky. Proč se člověk chová, tak jak se chová? A jaký důvod má jeho chování, co je psychologickou příčinou, proč učinil to, co učinil? Velmi výstižně je také popsán pojem motivace v teorii P. T. Younga

(in Mrkvička, 1971, s. 13), který motivaci považuje za „*proces vzbuzení nebo podněcení chování, udržení činnosti v běhu a jejího usměrňování do určité dráhy.*“

Vedle pojmu motivace jako „hybné síly“ je podstatné také zmínit pojem motiv, což je pohnutka nebo příčina chování, jak jsem již uvedla výše. Motiv chápeme jako psychologický důvod nebo psychologickou příčinu. Tento stav může vycházet z nedostatku (žízeň, hlad, touha po penězích a jiné) nebo z přetlaku (zde je pro náš zkoumaný problém příkladem vybití vzteku). Základním činitele jsou tedy afekty či emoce. Dle Murraye (in Nakonečný, 2014, s. 172) se motiv skládá ze dvou komponentů. Z pudu, jako vnitřního procesu, který jedince mobilizuje k činnosti a popudu, který je generován vnějšími okolnostmi. A druhým komponentem je dosažení cíle nebo odměny, jako vnější proces, který na nějakou dobu uspokojí vnitřní proces jedince a usměrní jeho chování. Motivy lze dělit dle různých hledisek. Například vrozené a získané nebo je dělíme biologické, psychické a sociální. (Nakonečný, 2014, s. 171-185)

Existuje celá řada teorií pro různé formy motivace fungující v různých situacích, které závisí na osobnosti jednotlivého člověka a také na sociálně-kulturním prostředí ve kterém se právě pohybuje.

4.1. Motivace ke kriminálnímu jednání

Motiv neboli pohnutka je fakultativní (nepovinným) znak subjektivní stránky trestného činu. Ale pro forenzní psychologii je motivace velmi zkoumané a důležité téma.

Ve své knize Ludmila Čírtková uvádí, že zkoumání kriminální motivace a kriminálního jednání se navzájem prolínají a je to natolik obsáhlé téma, že je objasňováno v teoretických koncepcích a k tomuto blíže uvádí, „*pro forenzní psychologii jsou zajímavé především ty aktuální koncepce, které byly podrobeny empirické verifikaci a prokázaly svou praktickou výkladovou hodnotu třeba tím, že z nich lze odvodit reálné programy prevence určitého kriminálního jevu.*“

Za takto přínosné považuje tzv. teorie hlavního proudu – sociostrukturální a socioprocesuální teorie. Mezi tyto patří například sociostrukturální teorie sociální

dezorganizace, podle které se podklady pro kriminální chování vytváří z dezorganizace společnosti a destrukce sociální kontroly, kde se kriminální jednání, jeví jako běžná reakce na vnější okolnosti. Mezi vybrané viditelné znaky této dezorganizace patří vraky aut, bandy teenagerů toulajících se ulicemi, pouliční prostitute, veřejné provozování hracích automatů, drogový abus a jiné. Socioprocesuální teorie zase klade důraz na to, že každý jedinec je silně ovlivňován blízkým i vzdáleným okolím. Jde zde o princip „naučitelnosti“ chování včetně jeho kriminálních vzorců například z rodiny, školy, z médií a jiných prostředí. Mezi nejvíce používané socioprocesuální teorie opírající se o Banduru nebo Sutherlanda, zde Čírtková popisuje teorii sociálního učení (posilování, nápodobou i identifikací). Recidivující kriminální jednání vysvětluje tím, že jedinec se ve své socializaci, jakožto procesu, během kterého se stává prostřednictvím interakcí s druhými lidmi členem určité skupiny či společnosti, setkává častěji s posilováním kriminálních vzorců než s jejich odsuzováním či trestáním. Zajímavá je také teorie životní cesty, která kriminální chování jednotlivce popisuje jako vývoj životních událostí, který reaguje na vnější (viz již uvedené) a vnitřní faktory (například duševní nemoc). (Čírtková, 2009, s. 44-55)

Čírtkovou s Červenkou ve své knize cituje i Vágnerová, opírá se zde o tvrzení, že absolutní, zásadní a trvalá odlišnost osobnosti pachatele od nekriminální většiny neexistuje. Nazývá to překonaným mýtem forenzní psychologie a kriminologie. (Čírtková a Červinka in Vagnerová, 1999, s. 418). Typickými znaky motivace a způsobu uspokojování potřeb delikventů uvádí nezdrženlivost a egocentrismus. Přičemž nezdrženlivost vidí v neschopnosti odkladnosti uspokojení aktuálně pocíťovaných potřeb, jelikož o svém chování neuvažují. A egocentrismus vidí v subjektivizaci veškerých norem. *„Potřeby pachatelů se nemusí výrazně lišit od populačního průměru. Rozdíl je spíše ve způsobu, jakým je uspokojují.“* (Vágnerová, 1999, s. 418-419)

Během života působí na jedince obrovské množství faktorů ovlivňující každíčký detail jeho života. Jinak tomu není ani u delikventního chování. Nic se nepřihodí jen tak. Něco ho zapříčiní či mu něco naopak zabrání. Kriminální motivací (která je příčinou kriminálního chování) jedince může být cokoli, jakékoli pohnutky, cíle, hodnoty, emoce nebo touhy. Touhy po něčem, co vyplývá z kriminálního činu. Něco chtít mít, vyplývající z nedostatku nebo nutnost něco vyřešit. A vnějším stimulem v případě kriminálního chování může být příležitost bez rizika ve velkém chumlu lidí

odcizit určitou věc. Jako ovlivňující vnější faktor zde působí stísněný prostor, ale také nepozornost lidí.

Odlišnost mezi kriminálním a nekriminálním se v současné době nehledá v motivech, ale v motivačních procesech, což je spojení osobnostního charakteru a situačního faktoru. Z tohoto důvodu se problematika kriminálního chování přesouvá k empirickým výzkumům založených na teoretických koncepcích. Každý trestný čin vyplývá z poznatelných motivačních zdrojů – vnitřní pohnutkou a vnějším stimulem, kterým předcházely zjištělé motivační procesy. (Čírtková, 2009, s. 81-84)

Výzkumu motivačních procesů u pachatelů krádeže se mimo jiné věnuje, pod záštitou Psychologického ústavu Akademie věd České republiky, společně se svým kolektivem Veronika Anna Polišenská, která ve své práci zjišťovala motivaci k páčání trestné činnosti u osob propuštěných z výkonu trestu. Ve svém výzkumu použila čtyři základní motivy.

- 1) finanční motiv a potřeby jiného hmotného zisku
- 2) afekty, například touha po pomstě, vzrušení nebo dobrodružství
- 3) interpersonální motivy, jako je nutnost začlenit se do kolektivu nebo získání určitého postavení.
- 4) ostatní motivy, které nesouvisí s finančními

Podobně jako v jiných výzkumech i ve výzkumu Polišenské vedoucí pozici v motivačních činitelích nesla touha po získání finančního zisku, které byly nejčastěji (91,9 % respondentů) spojovány s finanční nouzí, potřebou získat peníze pro rodinu nebo na pořízení drog nebo na hraní v automatech. Dalším důvodem byl například strach z osob, kterým respondenti výzkumu dlužili peníze. Dalším důvodem páčání majtkové trestné činnosti je touha po snadném výdělku a rychlém zisku. Toto mohu ze své praxe potvrdit. Velká většina mladých delikventů mi jako důvod krádeže, samozřejmě mimo protokol uvádí, že krást je snadnější než pracovat. Krádeží si lze obstarat hotovost okamžitě a je to snadné (pracuji s pachateli v centru hlavního města Praha, kde je velké množství obchodů a obchodních center). Jedna třetina dotazovaných osob uváděla jako důvod páčání jejich trestné činnosti touhu po vzrušení, zábavě a adrenalinu. Ostatní motivy již nebyly primární. Mít dobré postavení ve společnosti nebo být součástí party uvedlo 9 % ze zkoumaného vzorku, ale byla spojována

i s příležitostmi rychlého zisku. Poslední kategorie byla spojována například při krádeži vozidla s touhou po řízení tohoto vozu. Tento případ byl ojedinělý. (Polišenská a kol., 2016, s. 124-127)

Další svůj výzkum věnovala speciálně pachatelům vloupání, kde se mimo jiné zaměřila na rozdíl mezi pachateli takzvaně prvo – či druhotrestanými a recidivními. I v tomto výzkumu je nejčastějším motivem pro páčání trestné činnosti finanční zisk. Ale pachatelé s vyšším počtem výkonů trestů jako hlavní důvod častěji uváděli vliv druhých. Z výzkumu také vyplynulo, že tito pachatelé, důvody páčování z příležitosti nebo pod vlivem alkoholu, považují za méně podstatné než méně zkušené pachatelé. (Polišenská a kol., 2010, s. 57). Přímo na majetkové recidivní pachatele se ve svém výzkumu zaměřuje spolu se svým kolektivem Marešová, která na základě výsledku výzkumu uvádí, že v 68 % byl nejčastějším motivem k páčání jejich trestné činnosti zisk finančních prostředků, a to jednak na pořízení návykových látek, a druhým velmi významným důvodem je jejich finanční ngramotnost. Majetkoví recidivisté mají většinou značné dluhy a páčáním trestné činnosti se jim dluh nezmenší, proto většinou ihned po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody v páčání majetkové trestné činnosti pokračují.

Kuchta a Válková (2005, s. 329) se ve své knize k výše uvedenému poznatku vyjadřují slovy, „*Existují skupiny osob, které mohou své postavení jen velmi obtížně zlepšit legální cestou, a podstatným motivem jejich kriminálního jednání je reálná nouze. Na druhou stranu fyzická existence mnohých pachatelů je hmotně zajištěna a jejich trestná činnost není motivována bezprostřední potřebou, ale buď snahou o vyrovnání své životní úrovně s jinými, nebo příležitostnou touhou po dobrodružství a zahnání nudy.*“

4.2. Motivace k upuštění od páčání trestné činnosti

V každé dostupné literatuře, která se tomuto tématu věnuje, ať jde o teoretickou literaturu nebo empirickou, u pachatelů majetkových trestných činů se uvádí jako důležitá predikce (prognóza do budoucnosti) k páčání trestné činnosti už v původní rodině. Toto vyplývá převážně z nízkého příjmu rodiny a její početnosti, z kriminality rodičů a jejich nevhodných výchovných postupů. Koudelková k tomuto dodává,

že „v českém prostředí byl prokázán častější původ delikventních jedinců z rozvrácených rodin, jako významné osobnostní vlastnosti je obvykle uváděna impulzivita, agresivita, nedostatek zodpovědnosti, nestabilní sebekoncept.“
(Koudelková, 1995, s. 85)

Zdá se být přirozené, že člověk, jehož kriminální kariéra se mu jeví být stabilní, se raději pohybuje v kriminálním, drogovém nebo jiném prostředí, které je mu blízké, než se snažit o obnovu nekriminálního života. Z analýzy uvedených výzkumů plyne také velká důležitost rodiny a rodinných vztahů. Snaha ochránit rodinu od špatného pohledu okolí a obnovit důležité vztahy s rodiči partnerem či dětmi. Svou rodinu někteří vnímají jako podporu v obtížné situaci a cítí k ní závazek. Tyto poznatky jsou velmi důležité také pro proces reintegrace při práci s propuštěným osobami po výkonu trestu odnětí svobody. Ale bez vlastního vnitřního rozhodnutí, opustit od páčání trestné činnosti, a pevné vůle ke změně spojené s odmítáním návratu do vězení se jejich reintegrace nikdy nepodaří a jejich životní postoj nezmění ani represivní přístup české justice.

5. KVALITATIVNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V současné době je majetková trestná činnost nejvíce páchanou trestnou činností a tvoří převážnou část celkové kriminality. Z těchto důvodů jsem výzkumnou část této práce zaměřila na problematiku krádeží. Empirická část výzkumu „*Pachatel krádeže a jeho motivace ke spáchání trestného činu*“ je věnována popisu vlastního výzkumu a jeho výsledků. Podkladů pro zpracování teoretické části je pro tuto problematiku skutečně mnoho, a to jak v případě odborné literatury, tak i výzkumných studií. Z předcházející analýzy těchto materiálů je patrný teoretický všeobecný přehled zkoumané problematiky. Z tohoto důvodu jsem si pro účely této práce zvolila kvalitativní výzkum, který může do problematiky přinést nové aktuální poznatky a skutečnosti, nebo potvrdit stávající.

5.1 Cíl a předmět výzkumu

Stěžejním cílem mého výzkumu bylo zjistit vnitřní podnět delikventního jedince k páchání majetkové trestné činnosti. Proč si vybírá k dosažení svého cíle právě tuto cestu? Jaké jsou nejčastější motivy, které ovlivňují jeho chování? Záměrem mé práce bylo zjistit, nejenom proč se tak respondenti rozhodli, zda jsou krádeže jejich jedinou možnou příležitostí k získání toho, co potřebují, ale také to, zda se tento stav nedá nějak změnit. Co by bylo nebo je motivující pro dotazované respondenty k rozhodnutí pro dosažení svého cíle legální cestou.

Předmětem mé výzkumné studie byl vzorek pachatelů majetkové trestné činnosti, kteří jsou kriminálně aktivní již delší dobu. Pro určený vzorek respondentů jsem se rozhodla z toho důvodu, abych nevycházela z náhodného zkratkovitého jednání, které je pouhým krátkodobým vybočením. Má zkoumaná skupina má svoji kriminální kariéru v plném vývoji, a tudíž se z tohoto vzorce dají bezpečně vyvozovat závěry, které jsou validní. V průběhu samotného výzkumu jsem se nezajímala pouze o příčiny jejich kriminálního chování, ale samozřejmě také o celkovou osobnostní charakteristiku jednotlivých respondentů mého výzkumného vzorku.

Výzkumná část, kterou jsem rozdělila na hlavní dvě části, má za úkol přinést odpovědi na základní otázky:

1. část: motivace recidivního pachatele k páčání majetkové trestné činnosti.

1. Co je hlavním motivem pachatele k spáchání trestné činnosti?
2. Jaké další faktory mají vliv na páčání trestné činnosti?
3. Proč pachatelé recidivují, co je k opakování trestné činnosti vede?

2. část: motivace recidivního pachatele k řádnému životu.

1. Co je pro recidivního pachatele majetkové trestné činnosti hlavní prioritou, která by ho motivovala pro řádný život?

Dále následuje výčet doplňujících podotázek, které byly respondentům při rozhovoru kladeny, a pro výzkumné šetření považuji za velmi důležité:

K čemu jste nejčastěji využil finanční prostředky získané trestnou činností?

Máte/ měl jste strach z výkonu trestu a byl pro vás trest ponaučením?

Litujete času, který jste strávil ve výkonu trestu a co vám při odnětí svobody nejvíce chybělo/chybí?

Jaké máte plány do budoucna?

Pro dosažení výsledku svého výzkumu jsem použila kvalitativní metodu, kterou je rozhovor, který jsem podpořila dotazníky s názory menší výzkumné skupiny.

5.2 Metodika výzkumného šetření

Pro dosažení mnou zadaného cíle jsem zvolila, i vzhledem k problematice a povaze výzkumných otázek, ale také obtížnějšímu dosažení zkoumaného vzorku, kvalitativní typ výzkumu, jehož předností je zaznamenání variability odpovědí zkoumané osoby. K získání dat jsem zvolila techniku moderovaného polostrukturovaného interview s občasnou narativní formou. Vzhledem ke složitosti a závažnosti zkoumané problematiky jsem se, z důvodu výstižnější a hlubší výpovědní hodnoty šetření, rozhodla použít ještě dotazníkovou výzkumnou metodu a studium příslušných dokumentů. Celý průzkum je samozřejmě podpořen pozorováním chování

respondentů. Získaná data jsem analyzovala pomocí metody zakotvené teorie. Šetření prokázalo existenci několika problematických oblastí, ze kterých vyplývají příčiny k páchání trestné činnosti.

Respondenty jsem získala účelovým výběrem, ve kterém jsem se zaměřila pouze na recidivní pachatele krádeží. Rozhovory byly vedeny ve velmi komplikovaných podmínkách, protože jsem nemohla používat záznamové nahrávací zařízení. Z tohoto důvodu byla jednotlivá interview časově náročná, výpovědi respondentů jsem zaznamenávala pouze ručně do záznamového bloku a následně jsem je pro potřeby této práce přepsala, v důležitých okamžicích s doslovnou transkripcí.

Výzkum v širším pohledu znamená proces vytváření nových empirických poznatků, které rozšiřují dosavadní teorii. Dle Hendla (2014, s. 26) se jedná o systematickou a pečlivě naplánovanou činnost, která vede k zodpovězení výzkumných otázek a přispívá k rozvoji daného oboru. Poznátky o pachatelích se získávají prostřednictvím kriminologických výzkumů, kde kromě statistických evidencí a demografických charakteristik (pohlaví, věk národnost) se studuje i jejich osobnost, vlastnosti, zájmy, kriminální kariéra, osobní a rodinná anamnéza a motivace. (Cejp, 2018, s. 11) Pro tuto část práce bych dle odborné literatury rozlišila tři základní pojmy:

Výzkum – obecný širší pojem, dlouhodobá plánovitá činnost, zahrnující teoretickou i empirickou podobu.

Průzkum – jedna z etap výzkumu odehrávající se v terénu.

Šetření – aplikace konkrétního výzkumného nástroje v terénu realizovaná v rámci průzkumu. (Reichel, 2009, s. 26)

Reichel (2009, s. 62) definuje kvalitativní výzkum jako „*nehomogenní celek, s využitím rozdílných postupů, vycházející ze základního principu, zkoumat proces v přirozených podmínkách a vytvořit pokud možno jeho komplexní obraz.*“

V kvalitativním výzkumu pátráme a nezatěžujeme se předem danými hypotézami. Při svém výzkumu jsem postupovala tak, jak uvádí Cejp (2018, s. 16). Nejprve jsem sbírala data a až následně formulovala vztahy (indukce). V kvalitativním výzkumu nejde o verifikování platnosti chování nebo názorů respondentů, ale o jejich mapování. Předmětem zájmu je otázka, jaké názory a chování se mohou vyskytovat.

Cejp dokonce uvádí, že ve svém výzkumu nemusíme mít reprezentativní soubor. A v okamžiku, kdy se názory a poznatky začnou výrazně opakovat a nepřinášejí nic nového, šetření doporučuje ukončit.

Je obecně známo, že při kvantitativní typu výzkumu může být výsledek šetření výzkumníkem ovlivněn. Toto je v mém případě minimalizováno, jelikož se mezi osobami, ze kterých pochází mnou vybraný zkoumaný vzorek, běžně pohybují a konkrétní problematiku dobře znám. Z tohoto důvodu u mě také odpadla nutnost předvýzkumu. Další riziko vyplývá ze vztahu ke zkoumanému vzorku. Je zde totiž zvýšená pravděpodobnost, že respondent nechce pravdivě odpovědět nebo stylizuje svoji odpověď tak, aby se jevil lepším. Toto chování může být intuitivní i úmyslné. V tomto případě dochází k možnému zkreslení výsledku, které snižuje validitu výzkumu, což je však jen těžko ovlivnitelné.

Cílem mého výzkumu bylo pomocí kvantitativního šetření zjistit a následně analyzovat názory vybraných respondentů. Pro transparentnost zkoumané problematiky jsem si vybrala metodu dotazování reprezentativního souboru, které proběhlo anonymně. Výzkumné metody jsem použila dvě, a to rozhovor (interview) a dotazník. Rozhovor jsem vedla polostrukturovaný s občasnou narativní formou. Částečně řízený, tedy polostrukturovaný rozhovor, definuje Reichel (2009, s. 11) jako předem připravený soubor otázek či témat, které budou předmětem rozhovoru, ale jejich pořadí není striktně určené. Je také možné částečně pozměnit formulaci výzkumných otázek, podstatné je, aby byly zodpovězeny všechny. Narativní forma je specifická podoba volného interview, jež je v kvalitativním výzkumu často využívanou metodou. Respondent je v rámci rozhovoru vybídnut k volnému vyprávění na určité téma. Data shromážděná polostrukturovaným rozhovorem jsem analyzovala prostřednictvím metody zakotvené teorie, která umožňuje vyvinout teorii induktivním postupem přímo z existujících dat, a to tak že pomocí úsudků z konkrétních případů se logicky přejde k obecně platnému. Analýza není vymezena striktními pravidly, zohledňuje prvky intuice. (Hendl, 2016, s. 247-250). Na základě této teorie jsem výsledky jednotlivých rozhovorů rozdělovala do kategorií na podkladě výzkumných otázek.

Sběr dat v podobě rozhovoru, byl u mé skupiny respondentů velice náročný. Vzhledem k tomu, že ve své bakalářské práci nabízím rozhovory jen s menší skupinou respondentů, výzkum doplňuji písemným způsobem dotazování na stejné téma. Dotazník, který jsem pro šetření použila, je strukturovaný s otázkami v logickém pořadí.

Při sestavování tohoto dotazníku jsem použila otázky uzavřené, polootevřené i otevřené. Při uzavřených otázkách si respondent volil jednu z předepsaných odpovědí. U jedné položky jsem použila metodu škálování, kde respondent označuje míru souhlasu. Polootevřené otázky se týkají například délky výkonu trestu, kde je nutno doplnit odpověď. Nejpřínosněji jsem hodnotila otevřené otázky, kde respondenti vypisovali svůj názor na zkoumanou problematiku.

Dotazování jsem směřovala ke zjištění odpovědí na předem připravené základní otázky, které byly v případě rozhovorů individuálně rozvíjeny. Odpovědi respondentů byly různé, pro potřeby této práce jsem je kategorizovala a vyhodnotila z nich klíčové skutečnosti, které přináší pohled na konkrétní poznatky. V textu jsem použila i neupravené citace.

5.3 Příprava a realizace výzkumného šetření

Pro zodpovězení mnou stanovených výzkumných otázek a dosažení cíle práce jsem použila účelovou volbu respondentů. Do výzkumného souboru byli vybráni recidivisté, tedy ti pachatelé, kteří byli již minimálně jednou soudem odsouzeni pro majetkovou trestnou činnost bez zjištěné násilné trestné činnosti. Vybraní respondenti krádeže páchají opakovaně a dlouhodobě, tudíž jsou pro účely výzkumu relevantní. Při pilotáži jsem zjistila, že je téměř nemožné zajistit spolehlivou spolupráci z řad delikventních osob, které se pohybují na svobodě. Tyto osoby jsou většinou nekontaktní nebo nemají pojem o čase a nemají chuť hovořit o svých pocitech. Tímto způsobem se mi podařilo uskutečnit rozhovor pouze s jedním respondentem. Vzhledem k obtížné dosažitelnosti těchto osob a specifické charakteristice, kterou respondenti pro moji bakalářskou práci musí splňovat, jsem využila výběr výzkumného vzorku z vězeňského prostředí, kde jsou delikventní jedinci omezeni na osobní svobodě.

Volba vězeňského zařízení závisela do značné míry na ochotě vězeňského personálu ke spolupráci. Vězeňský personál je z důvodu přeplněnosti věznic velice zaneprázdňený a vybrat respondenty, kteří by aktivně spolupracovali s výzkumníkem, není jednoduché. Sběr dat ve vězeňském prostředí je komplikován řadou formálních překážek a povolení vstupu je obvykle získáváno velmi obtížně. V rámci realizace mého výzkumu jsem na základě písemné žádosti oslovila deset věznic, které jsou určeny

pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů a žen. Na moji písemnou žádost kladně odpověděli pouze tři ředitelé věznic. Realizace výzkumu proběhla ve věznici Oráčov, která je profilována jako věznice s ostrahou a je určena pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů; ve věznici s ostrahou, která má oddělení s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení Všehrady, kde krom dospělých odsouzených vykonávají trest odnětí svobody i mladiství odsouzení a ve věznici s ostrahou Odolov, pro odsouzené dospělé muže. Do prvních dvou věznic mi byl povolen vstup, tudíž jsem zde mohla realizovat celý výzkum samostatně, a to nejenom rozhovory, ale také jsem byla osobně přítomna u vyplňování dotazníků. V případě vyplňování dotazníků osobní přítomnost hodnotím velice kladně, jelikož jsem byla několikrát respondenty dotazována k přesnému významu otázky a mohla jsem dohlédnout na úplné a správné vyplnění těchto dotazníků. Do věznice Odolov mi přístup povolen nebyl, ale vězeňský personál se aktivně podílel na vyplnění mnou doručených dotazníků, které mi zaslal zpět. Získávání dat od respondentů probíhalo v časovém období od 1. 3. 2019 do 10. 4. 2019.

Výzkum byl zaměřen na recidivující pachatele skutkové podstaty krádež dle ustanovení § 205 trestního zákoníku a podmínkou jejich zařazení do vzorku respondentů bylo několikanásobné (minimálně druhé) odsouzení. Tento požadavek byl ve spolupráci s vězeňským personálem ve vzorku naplněn, a to jak ve vztahu k odsouzení, tak k trestné činnosti.

K této části práce poskytlo informace prostřednictvím rozhovoru pět respondentů, tyto respondenti také vyplňovali dotazníky. Dotazníky byly vyplněny celkem 24 respondenty při skupinové administraci. Rozhovory i vyplňování dotazníků byly provedeny anonymně bez časového omezení. Samozřejmým předpokladem pro účast ve výzkumu bylo zajištění souhlasu odsouzeného, dodržení jeho práva na důvěrnost poskytnutých informací a dodržení vnitřního vězeňského řádu s ohledem na denní rozvrh odsouzených, což bylo v režii vězeňského personálu. V rámci dodržení zachování anonymity mi nebylo umožněno zkoumání trestních spisů odsouzených, ale objektivní výběr respondentů, byl na základě mnou předem stanovených požadavků, zajištěn od vězeňského personálu. S pracovníky vězeňského personálu byla posléze také konzultována pravdivost výpovědí respondentů a tato byla potvrzena. Dotazy byly směřovány nejen k hlavnímu tématu, kterým je motivace, ale také ke kriminální kariéře a sociálním a demografickým údajům. Na počátku rozhovoru jsem každému respondentovi osvětlila tematické okruhy a otázky. Při rozhovoru jsem usilovala

o navození atmosféry důvěry a zaujetí nehodnotícího postoje, aby byly odpovědi dotazovaných upřímné a pravdivé, s důrazem na snahu nepokládat návodné a manipulativní dotazy z mé strany. Rozhovory byly se všemi respondenty vedeny v předem vymezeném prostoru, který působil pozitivně, za což vděčím opět vězeňskému personálu. Otevřenost respondentů byla viditelně ovlivněna i možností zpestřit si rozhovorem jednotvárnost pobytu ve vězení a vzhledem k vyčerpání vězeňského personálu byla v mém případě i omezena nutnost provádět rozhovor s odsouzeným za přítomnosti jiného pracovníka věznice. Jediné, co jsem považovala za omezující, byl zákaz nahrávání výzkumných rozhovorů, které jsem díky tomu musela zaznamenávat písemně. Ale vzhledem k umožnění dostatečného času a pozitivního prostoru, který byl poskytnut k realizaci rozhovorů s odsouzenými, jsem získala kvalitní podklady pro výzkumnou část této práce.

Na základě předpokladu vyplývající z mé praxe, že motivace k páčání trestné činnosti se v průběhu let mění, jsem si ve věznicích vyžádala výrazně věkově odlišné respondenty. Získaná data jsem uspořádala a roztřídila do třech tabulek dle tematických okruhů.

5.3.1 Charakteristika respondentů

Výzkumný soubor se skládá z 16-ti osob mužského pohlaví nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody a jednoho muže na svobodě. Respondenti jsou do obou tabulek řazeni stejně, a to podle věku. Věkové rozpětí u těchto osob je od 22 let do 60 let. Věkové kategorie jsem si rozdělila na muže do a od 50 let. Dosažené vzdělání tvoří z poloviny základní vzdělání a druhé poloviny střední odborné učiliště a v jednom případě střední škola. Z hlediska národnostního složení šlo o 15 osob české a 2 romské národnosti. Dále jsou u zkoumaného vzorku mapovány rodinné poměry. U většiny je stav svobodný nebo rozvedený. U odsouzených, kteří uváděli stav s partnerkou nebo ženatý, doplnili, že nyní jsou sami. Dva odsouzení se rozhodli pro společný partnerský život. Pouze šest respondentů vyrůstalo v úplné rodině, ostatní prožívali dětství buď v dětském domově, nebo v neúplné rodině.

Tabulka č. 1 Přehled základní demografické charakteristiky výzkumného souboru

Pořadové číslo	Věk	Vzdělání	Rodinný stav/změna ve VTOS	Počet dětí	Orientační rodina/dětství
1.	60	SOU	partnerka/ne	2	oba rodiče
2.	59	SOU	rozvedený/ne	3	otec
3.	57	ZŠ	rozvedený/ne	1	matka
4.	56	SOU	rozvedený/ne	1	matka
5.	55	ZŠ	svobodný/partner	0	matka
6.	55	ZŠ	svobodný/ne	2	oba rodiče
7.	54	SOU	rozvedený/ne	0	oba rodiče
8.	54	ZŠ	svobodný/partner	0	dětský domov
9.	40	SŠ	partnerka/svobodný	1	dětský domov
10.	38	ZŠ	partnerka/ne	1	matka
11.	37	SOU	ženatý/rozvod	6	matka
12.	32	ZŠ	partnerka/sám	0	matka
13.	32	ZŠ	partnerka/ne	2	oba rodiče
14.	29	SOU	partnerka/sám	0	1 nevlastní rodič
15.	28	SOU	svobodný	0	oba rodiče
16.	25	ZŠ	partnerka	0	oba rodiče
17.	22	ZŠ	partnerka	0	dětský domov

Vysvětlivky: ZŠ – základní škola, SOU – střední odborné učiliště (u respondentů byly uváděny různé obory, například automechanik, brusič, kuchař, elektrotechnik a jiné), SŠ – střední škola (u respondenta uvedena gastronomie-hoteliérství)

Zdroj dat: Vlastní výzkum

Z hlediska demografické charakteristiky mají zkoumané osoby poměrně podobné charakteristiky, zásadně se neliší ani porovnáním u rozdělených skupin dle věku. Od běžné populace je zde patrný nižší stupeň vzdělání a dysfunkce v rodinném prostředí.

Do druhé tabulky jsem z vyplněných dotazníků zaznamenala kriminální kariéru zkoumaných respondentů. Nejranější počátek páchaní trestné činnosti odsouzení uváděli v 15 letech a nejpozdější v 35 letech. Z tohoto můžeme vypočítat průměrný počátek kriminální kariéry dotazovaných respondentů na 18,8 let. Počet trestů uložených soudem se pohyboval mezi 2 tresty (u mladších respondentů) až po 12 trestů u jednoho věkově nejstaršího respondenta. Alternativními tresty respondenti nejčastěji uváděli

veřejně prospěšné práce, což jsou nekvalifikované práce, spočívající v údržbě veřejných prostranství, úklidu a údržbě veřejných budov a komunikací nebo jiných obdobných činnostech ve prospěch obcí nebo ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, které upravuje zákon o zaměstnanosti v ustanovení § 112 odstavce 1 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. (Zákony pro lidi, 2010-2017, [online])

Výkon trestu odnětí svobody (dále VTOS) je u každého odsouzeného poznamenán v letech a v závorce je uvedeno, do kdy je jednotlivým odsouzeným soudem vyměřen dosavadní trest. Nejdéle strávenou dobu ve VTOS, a to 27 let, kdy výkon trestu má dále pokračovat do roku 2023, vykonává druhý nejstarší respondent ze zkoumaného vzorku ve svých 59-ti letech. Tento respondent strávil více než polovinu svého života ve vězení. Při transkripci údajů jsem do níže uvedené tabulky zanesla i odpovědi týkající se jednotlivě páchané kriminální činnosti, kterou neuvádím v paragrafovém znění, nýbrž tak, jak zapsali odsouzení. Trestná činnost, kterou se dotazovaní zabývají, je ve všech případech obstarávací, v některých případech doplněna násilnou trestnou činností, která je doprovodnou právě ke krádeži. Do tabulky jsem pro úplnost zařadila i přehled užívání návykových látek jednotlivými respondenty. Jelikož jejich užívání je, u převážné většiny delikventní společnosti, součástí kriminálního života, má i tento faktor pro charakteristiku zkoumaného vzorku výpovědní hodnotu. Pouze u třech respondentů návykové látky nehrají v jejich životě významnou roli.

Tabulka č. 2: Přehled kriminální kariéry zkoumaného souboru

Pořad. Číslo	Počátek v letech	Počet trestů OS/A	Výkon trestu v letech	Kriminální činnost	Návykové látky/množství
1.	21	9	18 (do 2025)	krádeže + loupež	alkohol/několikrát
2.	15	12	27 (do 2023)	11 x krádež + ublížení na zdraví	alkohol/občas
3.	28	4/10	12 (do 2020)	krádeže aut + maření	tvrdé drogy/několikrát
4.	25	7/3	8 (do 2026)	podvod + maření	alkohol/často
5.	15	6	13 (do 5.2019)	krádeže v chatových oblastech	nic
6.	16	9/0	23 (do 2020)	krádeže + loupež	tvrdé drogy/často
7.	35	4/1	0,4 (do 2020)	krádeže	nic
8.	15/16	8	28 (do 5. 2019)	krádeže na hřbitovech	tvrdé drogy/občas
9.	19	2/neví	9 (do 7. 2019)	krádeže automobilů	tvrdé drogy/několikrát
10	17	2/10	2 (do 2021)	krádež zlata a motoriky	pervitin 6 let
11.	26	4/3	7 (do 11.2019)	14 krádeží	tvrdé drogy/občas
12.	17	3/3	6 (do 2020)	krádeže + drogy	tvrdé drogy/občas
13.	15	3/2	9 (do 10.2019)	krádeže + loupež	tvrdé drogy/několikrát
14.	21	2/3	3 (do 2021)	krádeže obchody	tvrdé drogy/často
15.	18	2/5	3 (do 2020)	různý majetek + drogy	tvrdé drogy/často
16.	16	2/3	2 (do 2025)	autokriminalita	tvrdé drogy/občas
17.	15	2/2	4 (do 2020)	krádeže vloupáním	tvrdé drogy/občas

Vysvětlivky: OS – odnětí svobody, A – alternativní trest, několikrát = párkrát za život, občas = několikrát do měsíce, často = několikrát do týdne nebo denně

Zdroj dat: Vlastní výzkum

Porovnáním obou tabulek jsem nenalezla žádný vypovídající vzorek pro odlišnost obou věkových skupin (samozřejmě krom délky kriminální kariéry, ale tento faktor je logický vzhledem k věku respondentů). Nepotvrdila se mi ani má úvaha, že brzký začátek kriminální aktivity vychází z nedostatečného rodinného zázemí odsouzených, kteří vyrůstali jen s jedním rodičem. Takto se dá uvažovat snad jen v případě respondentů číslo 7, 8 a 17, kteří vyrůstali v dětském domově.

5.4 Interpretace výsledků dotazníků

Na úvod prezentace výsledků je třeba poznamenat, že pro některé zkoumané osoby bylo vyplňování dotazníků složité a v těchto případech bylo potřeba jejich administraci dokončit při individuálním rozhovoru prostřednictvím kladení otázek, čímž došlo k doplnění a v některých případech i upřesnění významu testových otázek.

Nejprve analyzuji odpovědi z dotazníků, kde odsouzení odpovídali na otázku „*Do jaké míry uvedené faktory přispěly k Vaší trestné činnosti?*“ Tato otázka, která je v dotazníku uvedena pod číslem 8, se přímo týká motivačních aspektů vedoucích ke kriminalitě odsouzených. Pro zodpovězení tohoto dotazu byla použita metoda škálování, což je nástroj, který umožní zjišťovat míru vlastnosti jevu nebo jeho intenzitu, prostřednictvím stupnice intenzity (škály). (Psychologie, 2009,[online])

Tuto metodu jsem použila z důvodu získání obecného přehledu zkoumané problematiky. Posuzovací škála byla v dotazníku rozdělena na 5 stupňů intenzity, která určovala míru ovlivnění odsouzeného při páchání trestné činnosti jednotlivými jevy. Při vyhodnocení těchto výsledků, uvádím pro přehlednost prezentace jen ty faktory, které byly respondenty uváděny nejčastěji. Transkripce údajů z dotazníku jsem do tabulky přepracovala v podobě četnosti uvedených jevů. Tabulka je vyplněna na základě odpovědí 16-ti respondentů a sestavena od nejsilnějšího motivu. Výčet motivů jsem obsahově, z důvodu lepší výstižnosti, oproti dotazníku pozměnila, ale jejich význam samozřejmě zůstává stejný.

Tabulka č. 3: Významnost motivačních faktorů

		velmi mnoho	mnoho	částečně	Frekvence odpovědí
1.	Finanční problémy	7	3	4	14
2.	Vidina zisku	9	2	-	11
3.	Povahové vlastnosti	5	2	5	12
4.	Vliv party	2	2	4	6
5.	Návykové látky	4		1	5
6.	Vliv sociálního prostředí	1	1	1	3
7.	Neochota pracovat	-	2	2	4
8.	Vliv rodiny	1	-	3	4

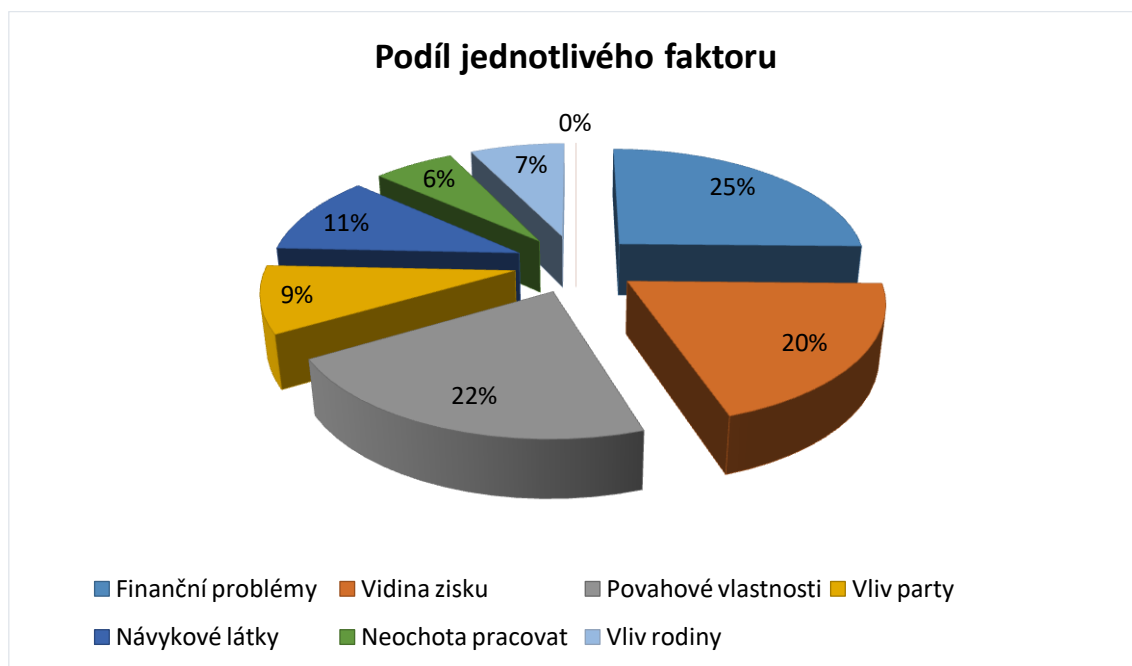
Zdroj dat: Vlastní výzkum

Z uvedených dat je patrné, že odsouzení jako nejsilnější motivační faktor, který má podstatný vliv na jejich kriminální život, uvádí finanční zisk. Avšak je nutno rozlišovat kategorii uvedenou pod č. 1, která pramení z finanční nouze a nedostatku z důvodu chudoby, oproti vidině zisku, pod č. 2, kde je hlavním motivem „mít to co chci“, „mít se dobře“, „zvýšit si životní standard“. Zde jde o jakousi zvykanost. Skupina respondentů, která uváděla faktor č. 1, většinou uváděla jako ovlivňující jev i č. 2 a často k němu přidala i neochotu pracovat. Často zmiňovány byly také povahové vlastnosti odsouzených. Tato dotazování blíže charakterizovali jako nezodpovědnost, touhu po adrenalinu, neschopnost se zabavit jinak (nuda) nebo jako celkový přístup k životu. Při vyhodnocování dotazníku mě překvapilo, že návykové látky nepatří mezi nejčastěji uváděné faktory. Umístily se až na pátém místě po vlivu party (okolí). Na osmém místě je uveden vliv rodiny, tato odpověď vychází z kriminální kariéry v rodinném prostředí.

Tabulka č. 3 byla následně podkladem k níže zpracovanému grafu, který přehledně zobrazuje podíl motivačních faktorů u zkoumaného vzorku respondentů v procentech.

Graf č. 4: Významnost motivačních faktorů

Zdroj dat: Vlastní výzkum

Tato část výzkumu má jen obecný charakter. Reliabilita tohoto vyhodnocení nemusí být vysoká, jelikož vychází pouze z dotazníkového šetření a pro zodpovězení zkoumaných otázek by bylo potřeba hlubší sondy. Z tohoto důvodu je výzkum podpořen rozhovory, při kterých je motivace dotazovaných respondentů upřesňována.

5.5 Rozhovory s respondenty

Anonymní rozhovory byly v rámci výzkumného šetření provedeny se čtyřmi respondenty. Vzorek respondentů je sice malý, ale i přesto je vypovídající a takto získaná data mohou být použita při objasnění problému a k zodpovězení cílových otázek v závěrečném vyhodnocení výzkumu. Všechny rozhovory byly prováděny v atmosféře, která modelovala důvěru. Odsouzení pojali rozhovor na téma jejich motivace jako příjemné zpestření jejich vězeňského života a vyprávěli spontánně a otevřeně. Pravdivost jejich výpovědí byla ověřena. Kriminální kariéru dvou dotazovaných znám osobně, data jsou ověřena zkušeností, znalostí života dotazovaného

a podpořena rejstříky trestů a spisovými materiály. U zbývajících respondentů, pro mě neznámých, jsem si data ověřila prostřednictvím vězeňského personálu.

Rozhovory jsou strukturovány podle jednotného konceptu, který je rozdělen na dvě části (viz příloha 2). První část se, pro získání pohledu na osobu samotného respondenta, vztahuje k demografickým datům respondenta, dále k jeho rodinné a pracovní anamnéze a ke kriminální kariéře. Druhá část je již zaměřena na speciální otázky týkající se motivace pachatele, a to jak k páchání trestné činnosti, tak i faktorům, které by mohli tuto osobu pozitivně ovlivnit.

RESPONDENT Č. 1 (v dotazníkovém šetření č. 16)

Demografická data:

Věk v době rozhovoru: 25 let

Pohlaví: muž

Etnikum: Rom

Vzdělání respondenta (nejvyšší): základní

Stav: svobodný

Druh trestné činnosti: majetková – autokriminalita

Tresty: 3x odsouzen podmíněně, 2x VTOS

Výkon trestu odnětí svobody: 2 roky

Rozhovor s tímto respondentem je oproti ostatním výjimečný, a to z důvodu, že jako jediný ze všech respondentů nebyl v době dotazování ve výkonu trestu odnětí svobody. Jde o mladého Roma, který od mala vyrůstá v prostředí, kde je kriminální činnost základním zdrojem obživy, z tohoto důvodu si není schopen připustit, že jeho chování je špatné, naopak je na svůj styl života hrdý a necítí potřebu ho změnit. Tento zakotvený vnitřní pocit ovlivňuje i jeho chování vyplývající z povahových rysů. Celkově jde o člověka flegmatického a přátelského.

Rodinná anamnéza:

Respondent pochází z úplné rodiny a má dva mladší sourozence (20 a 18 let). Celkové rodinné vazby, jsou dobré, rodina má pro něho velký význam. Výjimkou je otec. Oba rodiče mají pouze základní vzdělání a nepracují. Od dětství se stále stěhují, v současné době bydlí celá rodina v jednom pokoji na ubytovně. K důvodu stěhování uvádí „*Táta všude dělá bordel, a tak nás pak vyhodí.*“ Ubytování platí maximálně do šesti tisíc měsíčně, zbytek stát. O výchově tvrdí, že byla přísná. Otec ho často bije, i ostatní sourozence i mámu, hlavně když přijde z hospody. Otce si respondent neváží, má z něho strach, uvádí o něm, že má „odsezeno“ asi 10 až 15 let za majetkovou trestnou činnost, a tak byli s matkou často sami, občas vypomohl strýc. Táta všechny peníze propije. K matce má dotazovaný velmi kladný vztah, staví se do role jejího ochránce, říká o ní, že se stará uvaří, vyžehlí, i vypere, ale hodně kouří. U otce ještě zmiňuje hraní automatů. „Táta je dobrý, když není opilý.“ Mladší bratr (20 let), je nezaměstnaný, kouří a pije alkohol jako otec, půl roku ve VTOS za drobné krádeže. Druhý bratr (18 let), vzdělání základní, jako všichni. Studium se prý u nich nepodporuje a „*základka stačí, kvůli sociálce*“. Nejmladší bratr – opakovaná přestupková majetková trestná činnost.

Respondent má půlroční vztah se sedmnáctiletou dívkou, která prý studuje, nekrade a nebere drogy, trochu kouří a alkohol pije příležitostně. Ví, že dotazovaný krade, ale prý se jí to nelíbí. Děti neplánují, ale respondent uvádí, že časem by chtěli bydlet spolu. Dle mého uvážení, na základě vypořádaného chování, tento vztah není pro respondenta motivační.

Pracovní návyky:

Po dokončení základní školy studoval střední odborné učiliště se zaměřením automechanik. Uvádí, že auta má rád. Studium mu však nešlo. „*Neměl jsem vůli, byly lepší věci než škola*“. V současné době je respondent nezaměstnaný s občasnými brigádami jako například popelář, vykládky kamiónů a občas v dílně jako automechanik.

Kriminální kariéra:

Základ kriminální kariéry tohoto respondenta je patrný z rodinné tradice. Veškerá jeho trestná činnost směřuje k autokriminalitě. V počátcích jeho kriminální činnosti šlo o krádeže součástí vozidel (disky, kola, katalyzátory), nyní je prověřován

za pokračující krádeže vloupání do vozidel ve spolupachatelství. Spontánně doznává svou trestnou činnost, ale údaje ke spolupachateli neuvádí.

Jeho kriminální kariéra začala v 16-ti letech, krádeží kol z vozidla BMW. K této trestné činnosti uvádí, že ho pro ně poslal kámoš, protože měl kupce. Kradl vždy jen na zakázku. Teď jsou předmětem jeho krádeží věci z aut, airbagy a katalyzátory. Ve VTOS byl poprvé ve Vlnařicích, a to v 19 letech, kde vykonal půlroční trest. K výkonu trestu uvádí, že ho nijak neovlivnil. „*Chytí tě, je to riziko.*“ Bere to jako součást života. Před tímto trestem byl 3x odsouzen podmíněčně. Poslední vykonaný trest tohoto respondenta byl půlroční ve věznici Ruzyně. Ve výkonu trestu ho navštěvovala matka. „*Zlobí se, že jsem blbý, že se nechám chytit, tátovi je to jedno. Ten za mnou nechodil. Bráchové občas, mají z toho srandu.*“ Dotazovaný uvádí, že ve výkonu měl trochu strach, ale dá se na to zvyknout a času, který strávil ve věznici, lituje, protože máma neměla peníze.

Drogy jsou součástí jeho života, ale bere je jako zábavu. Neužívá nitrožilně. Frekvence 1x za 3 dny.

Motivace:

Respondent uvádí, že hlavním důvodem jeho trestné činnosti je vyšší životní standard, a chtěl hrát automaty, má rád dobré oblečení. „*Je to přece normální.*“ Má pocit, že kradou všichni, někteří ve velkém a jiní tak jako on. Chce a bude žít tímto životním stylem dál. Dále uvádí, že má rád adrenalin, to že se s kámošem domluví a jdou na věc. Krádež vždy plánuje, o plánu začíná uvažovat, když máma potřebuje na nájem. Odcizené věci ihned zpeněží, z těchto si nejprve, jak uvádí, koupí jídlo a pěkné oblečení, pak hraje automaty a občas si koupí drogy. Na dotaz, co peníze na nájem uvedl, no to, co zbude.

Jako hlavní motiv, proč krade, uvádí společnost. „*Společnost mě k tomu donutila, Gadžové, chci mít také pěkné kalhoty.*“

Reálná motivace, který by ho vedla k řádnému životu, není žádná. Je se svým životem spokojený. Ve své sociální skupině má dobré postavení a nic jiného nepotřebuje.

„*Přestat krást? Nesmysl. Jedině, kdybych vyhrál hodně peněz, dokud bych je neutratil, tak bych nekradl.*“

„Máma ani brácha mi peníze nedávají, nepřestanu kvůli nim, jen ať jsou zdraví. Táta ať si dělá, co chce.“

Plán do budoucna: „Když vyhraju velký prachy, tak pojedu do Anglie.“

RESPONDENT Č. 2 (v dotazníkovém šetření č. 14)

Demografická data:

Věk v době rozhovoru: 28 let

Pohlaví: muž

Etnikum: Čech

Vzdělání respondenta (nejvyšší): střední odborné, elektrotechnik

Stav: svobodný

Druh trestné činnosti: majetková – krádeže v obchodech

Tresty: 3x odsouzen podmíněčně, 1x veřejně prospěšné práce, 2xVTOS

Výkon trestu odnětí svobody: 36 měsíců, v současné době vykonává trest ve věznici Všehrdy v oddělení se středním stupněm zabezpečení. Výkon trestu do května 2021.

Rozhovor s tímto respondentem byl přátelský, s profesionálním odstupem. Odsouzeného znám osobně, opakovaně jsem prověřovala jeho trestnou činnost (v letech 2015 a 2018). Rozhovor byl realizován ve společenské místnosti věznice Všehrdy za přítomnosti dozorčí služby. Jde o mladého muže, který pochází z dobře situované rodiny. Sám je inteligentní, klidný, rozvážný, nekonfliktní, svou trestnou činnost vždy doznal. Svou kriminální činnost považuje za životní styl. Hlavním důvodem jeho krádeží uvádí, že rád žije dobře, ale dobře je mu i ve věznici. K tomuto životu uvádí „*Jsem tu jak na táboře.*“ Z rozhovoru lze vycítit, že respondent ničeho nelituje, život bere takový jako je a on si ho užívá.

Rodinná anamnéza:

Respondent pochází, jak sám uvádí z úplné rodiny, i když žil od 3 let s nevlastním otcem. Tohoto považuje za vlastního. Vlastního otce nezná, ale ví, že byl ve VTOS za neplacení výživného. Má tři sourozence, jednoho vlastního a dva nevlastní, se všemi

trávil v dětství společný čas. Ale rodinné zázemí hodnotí velmi kladně. Měl vždy, co potřeboval, výchova byla bez problémů, bez násilí, je trochu přísnější ve směru ke studiu. Bydlel s rodiči i sourozenci v bytě v osobním vlastnictví v Praze. Každý měl svůj pokoj. Celková finanční situace rodiny je dobrá. Rodiče všem dětem koupili byt i jemu. Nejkladněji z celé rodiny hodnotí matku, v té cítí velkou oporu. Podporu u ní měl, i když páchal trestnou činnost, v současné době za ním pravidelně dojíždí na návštěvy. Otec za ním nejezdí, je prý našťvaný. Trestnou činnost v rodině, ve které vyrůstal, nikdo nepáchal ani nepáchá.

Od 19 do 21 let měl stálou partnerku, pracuje jako zdravotní sestra. Vážný vztah, bydleli spolu i po prvním výkonu trestu. Partnerka chtěla žít normální klidný rodinný život. Respondent však uvádí, že pro něj bylo silnější žít s kamarády, užívat drogy a krást. Jeho přítelkyně pro něj byla pouze chvilkovou motivací. V 21 letech se s ní rozešel a šel bydlet ke kamarádovi a zde uvádí počátek své kriminální kariéry.

Pracovní návyky:

Po dokončení základní školy studoval střední odborné učiliště se zaměřením elektrotechnik slaboproudař. Na základní škole se učil pod dozorem rodičů velmi dobře (průměr známek 1,4) a po jejím ukončení nastoupil na soukromou střední školu. Učení ho nebavilo, říká, že na to neměl, škola byla těžká. Zde uvádí první krádež. Odcizil telefon kamarádovi. Důvod uvádí „*Prostě jsem ho chtěl, byla to klukovina, abych se mohl vytahovat.*“ Ze školy ho vyloučili a během pěti let vystřídal další čtyři střední školy. V tuto dobu se prý už flákal (od 17-ti let) a hodně kouřil marihuanu. Nakonec rodiče ustoupili a vystudoval elektrotechniku, zde už se učit nemusel, vše uměl ze středních škol. V 18-ti letech začal s užíváním pervitinu.

Na základě svého vzdělání měl vždy práci dobrou i dobře placenou. Před prvním odsouzením do výkonu trestu pracoval 3 roky jako servisní technik dopravních systémů (semafony). Po propuštění z prvního výkonu pracoval jako servisní a montážní technik výtahů. Ale poté co zjistil, že si krádežemi dokáže vydělat 70-90 tisíc korun měsíčně, pracovat přestal úplně. „*Krást je lehké a jsou to rychlé prachy.*“

Kriminální kariéra:

Počátek své kriminální kariéry datuje k 21. roku jeho života. Tři roky po škole pracoval, ale bral hodně pervitin a jeho pracovní morálka se snižovala a zároveň se zvyšovala potřeba peněz na drogy, výplata mu nestačila. Denně bral pervitin a kouřil

marihuanu. Poslední třetí rok v zaměstnání začal krást měď a železo – škodu uvádí rámcově v desetitisících. Z práce ho vyhodili, a tak začal krást i doma rodičům a sourozencům (hotovost a zlato). Uvádí, že měl blbý pocit, okrádat svou rodinu, ale drogy potřeboval. Rodiče ho kvůli těmto krádežím v 22 letech vyhodili z domu. Poté začal bydlet s kamarádem, jeho spolupachatelem a zde jeho kriminální kariéra stoupla „raketovou rychlostí“. Kradli společně několikrát denně po obchodech potravin a drogistické zboží. Jeho první motivací bylo moci si koupit pervitin. Na přelomu roku 2013/2014 byl podmíněčně odsouzen. V tuto dobu chtěl přestat krást, ale nešlo to. Pak přišel trest veřejně prospěšných prací, v červnu 2005 dostal další podmíněčný trest. S krádežemi nechtěl přestat, v tuto dobu to byl jeho život, kradla celá jeho parta, „*všichni jsme fetovali a měli se dobře.*“ V červenci 2015 šel do VTOS ve věznici Ostrov – po 26 měsících (7. září 2017) byl podmíněně propuštěn. To mu bylo 24 let. (Poznámka výzkumníka: data, která jsou zde uvedena, vypověděl respondent – všechny si je pamatuje).

Po propuštění z prvního výkonu trestu uvádí, že chvíli žil normálně (asi 2 měsíce). Rodiče mu nabídli bydlení, vztahy se mezi nimi zlepšili, prý ho pochopili. Do té doby se přes 2 roky neviděli. Vrátil se i k přítelkyni, plánovali rodinu, cítil být poučený. Měl skvělé rodinné zázemí. 1. 11. 2017 nastoupil do práce jako servisní technik výtahů s čistým nástupním platem 21.000 Kč. Po druhé výplatě mu přišla exekuce, dozvěděl se, že má dluh vůči státu a poškozeným v trestním řízení 300.000 Kč. Z výplaty mu zbývalo nezabavitelné minimum ve výši 9.000 Kč a z toho uvádí, že nedokázal vyžít. Po dvou měsících zase začal krást a po dalších dvou opět užívat pervitin a marihuanu. Rozešel se s přítelkyní, šel bydlet ke stejnému kamarádovi jako před výkonem trestu a vrátil se ke stejné partě. V tuto dobu se mu změnil život. Sám uvádí, že v partě byl králem, neměl vůbec žádné morální zábrany, vše mu bylo jedno. Kradl v obchodech, sám i ve spolupachatelství. „*Kradl jsem bomby, až mi to bylo blbé, že jsem ten obchod vybilil třeba dvakrát denně.*“ (Poznámka výzkumníka: Z poskytnutých kamerových záznamů z vykradených obchodů bylo v některých případech patrné, že dokonce obviněný odcizené zboží vrací zpět do prodejních regálů – na toto byl dotázán a uvedl, že už mu bylo blbé, že na něj ty prodavačky koukaly). 26. 6. 2018 byl odsouzen na 10 měsíců nepodmíněně a za týden na to proběhl další soud, zde odešel s dalším nepodmíněným trestem 6 měsíců. Následoval třetí soud, který mu s konečnou platností vyměřil společný trest 20 měsíců a 10 měsíců úhrnný

trest odnětí svobody, který v současné době vykonává ve věznici Všehrdy na oddělení středního typem zabezpečení.

Základ kriminální kariéry tohoto respondenta je patrný z potřeby vysokého životního standardu.

Motivace:

Jako hlavní motivaci k páčání trestné činnosti uvádí respondent bohatý a svobodný život. „*Krást je snadné, jsou to rychlé peníze a peněz se dá takto vydělat hodně – jde o dobrý životní standard.*“. Jak již uvedl, takto si byl schopen vydělat 70-90 tisíc korun měsíčně, což by si žádnou prací nevydělal. Má rád drahé značkové oblečení, dobré jídlo a pěkné bydlení. Díky krádežím si vše toto mohl pořídit. U tohoto respondenta jde o zvykanost. Od dětství byl zvyklý na vyšší životní standard a pozornost. Tuto si ve svém dospělém životě zajistil trestnou činností. Po prodeji odcizeného zboží si nejprve zaplatil drahé bydlení v nějakém hotelu, kde mohl být s kamarády nebo s děvčaty, pak dobré jídlo a benzín (užíval osobní automobil, který mu dal děda) a něco pěkného a drahého na sebe. Oblečení si koupil a hned si ho čisté vzal, a to, co měl před tím, dal kamarádům nebo vyhodil. Nechával si jen oblíbené kousky, třeba sluneční brýle za 6.000 Kč. Drogy v současné době uvádí až na posledním místě, ty ho prý tolik nestály.

Výkon trestu pro něj není výchovný, nevdá mu, snaží se, aby si na něj nezvykl, nechce se už do vězení vrátit, jelikož je to pro něj zbytečně promarněný čas.

Na dotaz, co má v plánu po propuštění z výkonu trestu uvádí, že chce s kámošem (spolupachatelem) odcestovat do ciziny a tam vydělat nějaké peníze. Není zcela rozhodnut, že chce přestat páchat majetkovou trestnou činnost, není ponaučen. Jako motivaci pro řádný život uvádí, nejprve svoboda, pak rodina. „*Jsou lidi, kteří se nemají kam vrátit, já mám rodinné zázemí. Práce se nebojím, jen najít tu vůli.*“

Následující respondenti v době mého dotazování vykonávali trest odnětí svobodu ve věznici Odolov na oddělení se středním zabezpečením. Rozhovory s těmito respondenty byly vedeny ve výslechové místnosti bez oken a bez asistence vězeňského personálu. Celkové prostředí je možno klasifikovat kladně. Odsouzení byli jako respondenti pro výzkum vybráni vězeňskou psycholožkou na základě mých předem zasláných požadavků. Oba spadají do kategorie, splňující podmínku recidivní trestná činnost majetkového charakteru, věk respondentů je u všech přes 50 let.

RESPONDENT Č. 3 (v dotazníkovém šetření č. 5)

Demografická data:

Věk v době rozhovoru: 55 let

Pohlaví: muž

Etnikum: Čech

Vzdělání respondenta (nejvyšší): základní

Stav: svobodný

Druh trestné činnosti: majetková – krádeže vloupáním v zahrádkářských koloniích (chaty a zahradní domky)

Tresty: 2x podmíněný trest odnětí svobody, 6x VTOS

Výkon trestu odnětí svobody: 13 let, nyní VTOS Oráčov do 15. 5. 2019

Řízené rozhovory s tímto respondentem byly těžší. Oproti předcházejícím respondentům je odsouzený věkově starší a jeho mentalita je na výrazně nižší úrovni. Tento nedostatek se projevoval jak při vyplňování dotazníku, tak i při řízeném rozhovoru. Respondent i přes snahu nebyl schopen sofistikovaně ani spontánně odpovídat. Odpovědi byly většinou jednoslovné a volné vyprávění se téměř neobjevovalo. Striktně se držel nadšení z blížícího se propuštění a plánů do života za zdmi věznice, což neustále při každém mém dotazu zdůrazňoval. Respondent je drobného malého růstu, roztěkaný a málomluvný. Celkově působil submisivně s depresivními sklony.

Rodinná anamnéza:

Respondent pochází z dobře situované rodiny žijící v městě Karviná. Rodiče vlastnili velký dům. Jako sourozence uvádí mladší sestru, se kterou nemá rád. Kriminalita v jejich rodině nebyla žádná. Otec je po smrti, v závěti odkázal veškerý jeho majetek na sestru. O matce nic neví, tu zkusí po propuštění najít. Dětství měl klidné, vyrůstal v úplné rodině. Trestán byl jen za špatné známky a to často, jelikož mu učení nešlo, vzdělání pouze základní. Do dnes má problémy s psaním i se čtením. Ve věku 12 až 13 let byl umístěn do Diagnostického ústavu pro první krádež, zde ho na základě jeho dobrého chování po 2 měsících pustili domů. Od té doby už měl špatné sociální vztahy

s rodinou i s celým jeho okolím. Uvádí, že byl vždy sám. Nikdy neměl stálou partnerku, jen chvilkové známosti. Je bezdětný.

Po svém druhém odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody byl údajně vyděděn, a tak přišel o veškerá práva na bydlení v rodinném domě, kde bydlel do svých 26 let. Otec veškerý majetek přepsal na sestru a ta ho do domu už nikdy nepustila. Dává jí za vinu, že dopadl tak jak dopadl. Pokud netrávil čas ve výkonu trestu, byl osobou bez domova, potloukal se po chatových oblastech, kde také přespával. Svou rodinu neviděl 13 let, na návštěvě za ním nikdy nikdo nebyl.

Pracovní návyky:

Na základě své nízké gramotnosti a mentální zaostalosti dostudoval s velmi špatným prospěchem základní školu. Za svůj život pracoval pouze 2 a půl roku, jak uvádí „*počátkem 90. let jsem pracoval*“, nejprve jako vazač pod jeřábem, tuto činnost barvitě popisoval a byl nadšený, že může předat své zkušenosti. Dále pak pracoval jako firemní závozník, ale zde ho pro jeho pracovní morálku, jelikož nechodil včas do práce, vyhodili. Pracovat ho nebavilo. Chtěl se toulat a dělat si co chce. Nepracoval nikdy, ani ve vězení.

Kriminální kariéra:

Počátek kriminální kariéry odsouzený datuje do období mezi 12-ti až 13-ti lety, kdy v obchodě odcizil čokoládu nebo něco podobného k jídlu, už si přesně nepamatuje. Nekradl z hladu „*chtěl jsem to získat zadarmo*“. Poprvé byl ve výkonu trestu někdy mezi 19-tým a 20-tým rokem jeho věku na necelé 2 roky. Před tím byl asi 1x podmíněčně odsouzen, ale už si to nepamatuje přesně. Po propuštění z vězení se snažil chvíli pracovat, ale moc mu to nešlo, nebavilo ho vstávat. Pak asi přišel podmíněční trest. Dále byl respondent za stejnou majetkovou trestnou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody v době trvání tří let, kdy vyšel z vězení ve 29 letech. Tehdy zjistil, že otec nežije a veškerý majetek je napsán na jeho sestru, což byl pro něj životní zlom. Rozhodl se pro život ve vězení, kde strávil spoustu dalších let až do současnosti. O tomto už respondent nechtěl hovořit. Celkově uvádí 13 let, Heřmanice, Vinařice, Bory a teď Oráčov. Vězeňské prostředí mu prý vyhovuje, má kde spát, dostává najíst, nemusí pracovat a má tu spoustu kamarádů, dokonce si tu našel svého prvního životního partnera, se kterým je již 16 měsíců.

Tento respondent je vzhledem ke svému věku a délce své kriminální kariéry ukázkovým recidivním pachatelem, jehož myšlení i chování není pružné. Zkušenost, že již při malé snaze dosáhl požadovaného cíle, ho ovlivnila natolik, že svou trestnou činnost, modus operandi po celá léta neobměnil. Základ kriminální kariéry tohoto respondenta je patrný z povahových rysů, jelikož tato osoba, dle jeho vyprávění a celé anamnézy, byla asociální už od dětství. Jeho kriminální specializací je vloupání do chat a zahradních domků. Popisuje, že do těchto oblastí dojížděl a objekty si pečlivě tipoval. Pochvaluje si, že byl velice zručný a vzhledem ke své tělesné konstituci se dostal do každého okna. A na svou „práci“ je hrdý, uvádí, že z deseti vloupání policie přišla třeba jen na dvě. Také si posteskl, že teď už se to nedá dělat, jelikož všichni majitelé chat mají kamery a fotopasti. U tohoto pachatele bude resocializace velice těžká.

Motivace:

Odsouzený o sobě hovoří jako o profesionálovi. Kradl prý s jistotou a promyšleně. Nikdy se nebál a ani se ničeho nebojí teď. Objekty měl na základě svých zkušeností pečlivě vybrány a napadal jen opuštěné a v noci, kdy si svítil a lezl oknem. Věděl přesně, co chce odcizit, proto se v objektu nezdržoval dlouho. Odcizené zboží ihned zpeněžil. Za peníze si koupil nejprve jídlo, pak kouření, občas i oblečení, ale to jen na zimu. Za ubytování nikdy v životě neplatil.

Motivace k páčání trestné činnosti uvádí *„Nic jiného mi nezbylo, 14x jsem se hlásil na úřadu práce a nic. Přestalo mě to bavit. Za práci je stejně málo peněz. Krást jsem uměl dobře.“*

Přiklání se i k možnosti, že jeho kriminální život podpořily i jeho povahové vlastnosti. Nikdy neměl strach, neměl o co přijít, vězení byla jeho jediná pevná půda. Nemá žádné rodinné vazby.

Odsouzený bude za měsíc propuštěn na svobodu, tomuto v současné době věnuje veškerou aktivitu. Chce změnit svůj celý životní přístup. Poprvé má dlouhodobý vztah, ve kterém získal oporu. Jeho současný přítel je jeho spoluvězeň (respondent č. 8), který má být propuštěn za 14 dnů. Respondentovy plány jsou takové, že budou společně bydlet ve velkém rodinném domě u přítelovy sestry v Kladně, vše je již domluveno. Mají společně sehnanou práci u Kladna, tak konečně odejde ze svého rodného města Karviná, kde se jen krade.

Na závěr rozhovoru při loučení uvedl, „asi bych si chtěl časem najít i přítelkyni, nejsem homosexuál.“

RESPONDENT Č. 4 (v dotazníkovém šetření č. 7)

Demografická data:

Věk v době rozhovoru: 54 let

Pohlaví: muž

Etnikum: Čech

Vzdělání respondenta (nejvyšší): střední odborné, sklář

Stav: rozvedený

Druh trestné činnosti: majetková – 2x krádež, 1x podvod, 2x přečin proti pracovní kázní

Tresty: 2x odsouzen podmíněčně, 2x proměněný trest (podmínečný trest a veřejně prospěšné práce)

Výkon trestu odnětí svobody: 4 měsíce a nyní VTOS Oráčov do 28. 8. 2020

Tento respondent je v mnoha oblastech výjimečný. Jeho recidivní kariéra začala v pozdějších letech, téměř po celou dobu svého života na svobodě pracoval. V jeho případě jde o nejkratší dobu strávenou ve VTOS ze všech respondentů. Svou vinu si absolutně nepřipouští, ale trest přijímá s pokorou. Během rozhovoru velmi často měnil nálady. Jednu chvíli otevřeně vyprávěl o své kriminální činnosti a logicky jí zdůvodňoval a krátce na to vše zcela popřel se slovy „já sem nepatřím, vše je omyl“ Z tohoto důvodu je i transkripce tohoto rozhovoru nesourodá. Odsouzený po celou dobu rozhovoru hleděl do stolu, mluvil velmi tiše. Měla jsem pocit, že je velmi psychicky zkrroušený, avšak s řízeným rozhovorem opakovaně souhlasil.

Rodinná anamnéza:

Respondent uvádí, že má dva mladší bratry, jeden z nich však zpočátku tohoto roku zemřel po mrtvici. Do vojny vyrůstal v úplné rodině, ale pak se přestěhoval k babičce, kterou měl velmi rád, pomáhal jí. Důvod stěhování bylo častá opilost jeho otce „to já nesnáším“ dále uváděl, že otec ho hodně bil, a bil i jeho matku

„to já nesnáším“. Odsouzený uvádí, že matku měl rád, ale to jedinou, je jako ona. Oba sourozenci pili s tátou. Otec zemřel před pěti lety, ale jemu je to jedno, nestýkal se s ním. On sám se hodně věnoval atletice, sport měl rád. Oženil se, když mu bylo 24 let, po té se jim narodilo dítě, které zemřelo po porodu. Respondent tento okamžik uvádí jako zlomový v jeho životě, hodně ho to ranilo a už si se ženou nerozuměl, po dvou letech se rozvedli. S další partnerkou žil deset let ve Zlíně, ale i s touto měl problémy. Teď je sám.

Pracovní návyky:

Po dokončení základní školy vystudoval střední odborné učiliště se zaměřením sklářství, tímto se také dost dlouho živil. Když tato firma zkrachovala, pracoval 7 let jako horník na Ostravsku, ale tento důl také zavřeli. Po sedmi letech začal pracovat jako ochranná služba obchodních společností – Makro, Kaufland, Albert a jiné. Tato práce ho bavila, chtěl se stát i policistou. Říká, že je sportovec a z toho důvodu žije zdravě, nikdy nepil alkohol a ani nikdy nebral drogy.

Kriminální kariéra:

Svou kriminální kariéru respondent nedoznává, říká, že vše co se stalo, byl omyl a odsouzen neměl být. Avšak její začátek datuje do 35 let svého věku, kdy byl sám a chtěl někam patřit. Chtěl se začlenit do party a začal s nimi krást měď na stavbě. Kradl asi půl roku a za takovou maličkost, jak svou trestnou činnost nazývá, mu soud vyměřil půl roku podmínky. Další podmínka byla respondentovi soudem uložena za trestný čin úvěrového podvodu. Odsouzený uvádí, že to byl také omyl, že jen nestíhal splácet. Dostal se do velmi těžké finanční situace, všude dlužil nějaké peníze. V tuto dobu žil ve Zlíně s přítelkyní, se kterou začali mít vztahovou krizi, která vyvrcholila trestním oznámením, které podala přítelkyně z důvodu krádeže finanční hotovosti a omezování osobní svobody. Ale to také nebyla pravda, ale soudkyně byla přísná a nevěřila mu a proměnila mu podmínku na VTOS. K tomuto se nechtěl vyjadřovat, byl ve výkonu prý jen chvíli a peníze bývalé přítelkyni už vrátil. V současné době je ve výkonu trestu také náhodou, omylem zapomněl vrátit peníze, které našel v Kauflandu v platebním bankomatu. Šlo o částku 20.000 Kč. Za tento přečin mu soud vyměřil 300 hodin veřejně prospěšných prací, které nestihl vykonávat, jelikož stále pracoval u ochranné služby. „Chytil jsem zase nejhorší soudkyni.“ Tento alternativní

trest mu byl proměněn na 20 měsíců VTOS, které vykonává od 18. 12. 2018 do 28. 8. 2020 ve věznici Oráčov.

Respondent je psychicky narušená osoba. Po rozhoru s vězeňskou psychologkou mi bylo sděleno, že tento respondent trpí sebevražednými sklony a mnohočetnou poruchou osobnosti. Vyplývající z dětství, kdy byl velmi krutě bit otcem. Svou měrou přispěla i smrt novorozeného syna. Svou trestnou činnost si nepřipouští, špatné situace se snaží vytěsnit, aby se s nimi mohl vyrovnat.

Motivace:

Respondentova trestná činnost vyplývá zřejmě z jeho povahových rysů. První trestnou činnost přisuzuje vlivu okolí, nechtěl být sám, chtěl někam patřit. Proto kradl. Další trestná činnost byla v návaznosti na finanční krizi, která zřejmě pramení ze ztráty zaměstnání a nabalování se dluhů. Ale odsouzený popírá úmysl, říká, že vše byl omyl a nešťastná náhoda. V průběhu výkonu trestu pracuje, aby mohl splácet dluh, údajně je bez problémů a dostává pochvaly. Byl přeřazen z oddělení vysokého stupně ostrahy do středního.

Výkon trestu je pro něj velice traumatizující, bojí se zde a už nikdy nechce být ve vězení, což je jeho motivace pro řádný život.

5.5.1 Interpretace výsledků z rozhovorů

Po provedení výzkumného šetření pomocí metody polostrukturovaného rozhovoru jsem zjistila, že nečastějším motivačním faktorem jsou pro respondenty peníze, ale v různých podobách. Jelikož jde o naprosto nehomogenní vzorek i v případě motivace k upuštění od trestné činnosti uvádí respondenti různé důvody, které jsou již v obecné rovině zahrnuty do výsledků z dotazníkového šetření.

Respondent č. 1 jako zásadní motiv uvádí finanční, aby mohl dosáhnout normálního životního standardu a nemusel chodit do práce. Motivaci k upuštění trestné činnosti nemá žádnou, chce žít tímto životním stylem dál.

Respondent č. 2 jako zásadní motiv uvádí také finanční, ale tento oproti předcházejícímu dotazovanému chce žít nadstandardně. U tohoto jde o blahobyt. Jeho motivaci pro řádný život uvádí, nejprve svoboda, pak rodina.

Respondent č. 3 jako zásadní motiv uvádí také finanční, ale zde je to cesta z nouze, jde o člověka bez rodinného zázemí, bez domova a zaměstnání. Ve vězení si našel přítele, což je poprvé od odchodu od rodičů, kdy mu na někom záleží. Zde jde o rozhodnutí žít normální život podpořený vůlí.

I 4. respondent jako zásadní motiv uvádí finanční, ale zde jde o „vyhánění zla zlem“, respondent se zadlužil na základě své trestné činnosti, ve které pokračuje, aby se oddlužil. Jako prvotní motiv uvedl sounáležitost s partou. Demotivačním činitelem je pro něj trauma z VTOS.

5.6 Souhrn výzkumného šetření

V empirické části mé bakalářské práce jsem kvalitativním šetřením menšího rozsahu zkoumala otázky týkající se motivace recidivního pachatele majetkové trestné činnosti k páčání trestné činnosti a motivace recidivního pachatele majetkové trestné činnosti k řádnému životu. Pomocí dotazovacích metod byly zkoumanému vzorku kladeny otázky na důvody, příčiny a jevy, které dle jejich názoru v minulosti vedly k páčání trestné činnosti, a dospěla jsem k závěru, který byl cílem mého výzkumu.

Motivace pachatele k páčání trestné činnosti.

Vyhodnocení a klasifikace motivů nebylo jednoduché. Ačkoliv zkoumaný vzorek byl poměrně různorodý, motivace jednotlivých respondentů se prolínaly do několika faktorů. Nicméně cíl mého výzkumu byl splněn. Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření, které je uvedeno v tabulce č. 4 a grafu č. 3 na stránkách 49 a 50 této práce, které je podpořeno interpretací výsledků z rozhovorů v kapitole 5.5.1 na straně 64 mohu odpovědět na následující výzkumné otázky.

1. výzkumná otázka: „*Co je hlavním motivem pachatele k spáchání trestné činnosti?*“

Z uvedených výsledků je patrné, že respondenti nejčastěji uváděli finanční motiv, což je zcela logické, jelikož majetková trestná činnost je činností obstarávací. Důležitým závěrem, který z tohoto výzkumu vyplývá, že získané peníze slouží k odlišným účelům. Starší respondenti uváděli motivaci peníze na základě pocitu

finanční nouze, která vyplývala z nedostatku. Ve většině případů se jednalo o **hmotnou nouzi**, kdy respondent neměl dostatečné příjmy, aby si zabezpečil základní životní podmínky, byť mezi těmito byla i potřeba návykových látek.

Příklad odpovědi: respondent č. 9: „*U mne to začalo tím, že jsem byl na ulici, rodiče zemřeli, samý děcáky a pak jsem zjistil, že vydělat peníze, a ne malé, je jednoduchý.*“

Mladší recidivní pachatelé peníze jako hlavní motiv uvádí v kontextu **lepšího životního standardu**. Krádež pro ně znamená vidinu snadného a rychlého zisku, bez žádné práce. Pořizují si drahé oblečení a věci, které jim zajistí lepší postavení ve svém okolí.

Příklad odpovědi: respondent č. 14: „*Krást je snadné, jsou to rychlé peníze a peněz se dá takto vydělat hodně, mám rád pěkné věci – jde o dobrý životní standard.*“.

2. výzkumná otázka: „***Jaké další faktory mají vliv na páchání trestné činnosti?***“

Dalšími příčinami, které jako motivační respondenti uvádějí, jsou **povahové vlastnosti**. Nejčastěji zde byl uváděn laxní přístup k životu, neochota pracovat, dále nezodpovědnost, touha po adrenalinu a zábavě nebo celkový nedostatek vůle.

Příklady odpovědi: Respondent č. 5: „*Nedokázal jsem si říct dost.*“

Respondent č. 7: „*Moje trestné činy vyplývaly z mé nerozvážnosti a hlouposti*“

3. výzkumná otázka: „***Proč pachatelé recidivují, co je k opakování trestné činnosti vede?***“

Z vyhodnocení výzkumného šetření vyplývá, že mezi nejčastější rizika pro opakování trestné činnosti respondentů patří špatná finanční situace, obtíže s hledáním zaměstnání, slabé rodinné zázemí a návrat k původní asociální partě. Hlavním motivem opakování trestné činnosti, a tím i opakovaného VTOS, je nedostatečná schopnost adaptace obviněného – propuštěného na normální běh života. Většina propuštěných trpí hmotnou nouzí a nemá se kam vrátit. Tyto veškeré faktory znesnadňují pachatelovu resocializaci.

Příklad odpovědi: Respondent č. 4: „Vzhledem k okolnosti, že mě odnětí svobody prakticky připravilo o vše a vyjdu bez prostředků, s horšími politickými vztahy – motivace nulová.“

Odpovědi na výzkumné otázky k doplňujícímu tématu:

Motivace recidivního pachatele k řádnému životu.

Pokud hledáme motivaci k upuštění od páčání trestné činnosti, musíme brát v potaz faktory, které jsou pro jednotlivé jedince nejdůležitější. Na základě posilování těchto faktorů může dojít k úspěšnější reintegraci jedince, tedy zpětnému začlenění osoby do společnosti.

Respondenty jsem od počátku dělila na dvě výzkumné skupiny. Zde toto dělení má smysl. Odsouzení, kteří jsou ve věku 50 let a výše byli rezignovaní, většinou žádné plány do budoucna nemají, jen nechtějí zemřít ve vězení, ale vzhledem k jejich věku si neumí normální život představit. Ve většině případů nemají rodinné zázemí a mají hodně dluhů. V jejich věku a vzhledem k tomu, že nemají žádné pracovní návyky, nemají na cestu zpět do společnosti moc šancí. Dva z dotazovaných si našli zaměstnání díky pomoci neziskové organizace a mají i podporu v rodině. Zde je vysoká pravděpodobnost možnosti reintegrace do společnosti.

Mladší respondenti uvádějí jako důležitý motiv pro řádný život rodinu a partnerské vztahy a závazky k nim, svatbu, děti a dobrou práci. Toto rozhodnutí však musí být podpořeno silnou vůlí. Obě skupiny pak často uvádějí strach z VTOS a odmítají návrat do vězení.

Do níže uvedené tabulky jsem zaznamenala nejčastější výroky, které charakterizují motiv k upuštění od páčání trestné činnosti.

Tabulka č. 4: Významnost motivačních faktorů

	Základní výroky	Počet opakování
1.	Rodina, děti, nechci je už zklamat, nový vztah	8
1.	Zkusit žít normálně, dokázat pracovat	8
2.	Strach z VTOS, dát si pozor, oddálit VTOS	7
3.	Zaměstnání	4
4.	Strach ze smrti ve VTOS	3
5.	Žádná motivace	1

Zdroj dat: Vlastní výzkum

Z uvedeného vyhodnocení dat je patrné, že respondenti nejčastěji při dotazování uváděli jako hlavní motiv, který je pro ně rozhodný pro řádný život, rodinu a vůli změnit svůj život. Někteří z respondentů uváděli více než jeden motiv, ale nejčastěji to byla právě uvedená kombinace. Druhým často opakovaným motivem byl strach z výkonu trestu, který se také projevoval odpověďmi typu, dát si pozor, aby nepáchali trestnou činnost a tím oddálili výkon trestu. Zde je nutno podotknout, že šlo spíše o pocit ztráty svobody. Ani jeden z respondentů neuvedl VTOS jako výchovný. Třetím bylo zaměstnání, ve smyslu již domluvené a jisté, nejedná se zde o vůli pracovat. U starších respondentů se 3x objevila obava ze smrti ve vězení, ačkoliv nevěděli, kam půjdou po propuštění. Jeden z respondentů uvedl, že nemá žádný motiv, že se stejně nic nezmění.

I v tomto případě byl cíl mého výzkumu splněn a odpověď na doplňující výzkumnou otázku:

„Co je pro recidivního pachatele hlavní prioritou, která by ho motivovala pro řádný život?“

byla zjištěna.

Prioritním motivem pro většinu dotazovaných respondentů byla rodina, rodinné vztahy a zázemí. Tento motiv se řadí mezi vnější motivační faktory.

Příklady odpovědí: Respondent č. 17: *„celkově rodina, nechci už je zklamat!“*

Respondent č. 10: *„našel jsem osobu, která mi stojí za to dát se do kupy.“*

Druhým nejsilnějším motivem je pro dotazované jejich vlastní rozhodnutí a vůle ke změně. Tento motiv se řadí mezi vnitřní motivační faktory.

Příklad odpovědí: Respondent č. 12: *„To, že jsem dost starý na to, abych dělal hlouposti, které ovlivňují chod mého života. Chci změnit přístup a postoj k životu, udělat pořádek sám v sobě a vybudovat si zázemí.“*

6. ZÁVĚR

Téma své práce jsem si vybrala hlavně z důvodu osobní rozpolcenosti v pohledu na probíraný patologický jev. Pracuji již patnáctým rokem u Policie České republiky, v současné době u Služby kriminální policie a vyšetřování a mou náplní práce je právě objasňování majetkové trestné činnosti, a to v centru hlavního města Prahy.

Leckdy přemýšlím o marnosti odhalování, objasňování a vyšetřování této trestné činnosti. Co se týče druhu, v porovnání například s násilnou nebo mravnostní trestnou činností, pro společnost nepatří mezi nejnebezpečnější, ale nejčastější. Na základě statistických údajů se dozvídáme, že kriminalita v naší republice klesá, nicméně pro statistiku je možné získat pouze údaje o kriminalitě zjevné neboli registrované, což je kriminalita, která vyšla najevo, a proto je registrována v oficiálních statistikách. Jedná se tedy pouze o část kriminality skutečné. Existuje však kriminalita, o které se orgány činné v trestním řízení nedozví, a proto nemůže být registrována v oficiálních statistikách. Jde o tak zvanou kriminalitu skrytou neboli latentní.

Vzhledem k tomu, že po celou dobu mé policejní kariéry pracuji ve stejné lokalitě, mohu zodpovědně konstatovat, že podstatná část pachatelů jsou osoby, se kterými trestní stíhání zahajujeme opakovaně. Sankce, které jsou jim ukládány za spáchanou trestnou činnost, jsou pro drtivou většinu z nich neúčinné. A dovolím se vyjádřit svůj názor, že trest odnětí svobody a jeho výkon směřuje pouze ke krátkodobé ochraně společnosti. Výchovně působí minimálně. Z tohoto důvodu je pro mne velice zajímavou myšlenkou, jak působit na pachatele jinak než represivně.

Cílem mojí práce bylo zmapovat aspekty, které člověka ovlivní až do té míry, že změní svou hodnotovou orientaci natolik, že obživa trestnou činností se pro něj stane normální denní rutinou. Často se při své práci zamýšlím nad motivací osob, která je vede ke spáchání skutků, které se snažíme odhalit a objasnit. Někdy mě až děsí odpovědi na tuto otázku. Jak lhostejní a emotivně prázdní jsou tito lidé. Ve své práci jsem se mimo jiné zabývala otázkou, jaké hodnoty pachatelé, kteří páchají majetkovou trestnou činností, uznávají. Nakolik je odlišná od hodnot společnosti, ve které žijí. Jsou opravdu hlavní motivací peníze?

V empirické části jsou uvedeny názory vzorku recidivních pachatelů na výzkumné otázky. Ke zmíněnému výzkumu byla použita kvalitativní metoda dotazníkové šetření a polostrukturovaný rozhovor. Výzkumu se účastnilo

24 respondentů, kteří anonymně odpovídali na 11 otázek v logicky strukturovaném dotazníku formou otevřených, uzavřených a polouzavřených odpovědí. Z těchto respondentů bylo hned na počátku vyhodnocování dat 7 dotazovaných, z důvodu nevhodnosti vzorku, vyřazeno. Se čtyřmi vybranými respondenty byl po vyplnění dotazníku na stejné téma proveden podrobný rozhovor. Získaná data, která byla prezentována v předchozí kapitole, nám blíže představují recidivní pachatele krádeží a jejich motivaci která je vede k páčání majetkové trestné činnosti a zodpovězení otázky, co tyto pachatele ovlivňuje v jejich rozhodnutí věnovat se trestné činnosti opakovaně, i přes hrozbu ztráty svobody z důvodu výkonu trestu ve věznici. Tyto faktory podstatně znesnadňují úspěšnou resocializaci propuštěných vězňů a jejich opětovnou integraci do společnosti. Obsahem výzkumu bylo také zjistit motivaci, která je významná pro upuštění od páčání další trestné činnosti.

Cíl výzkumu byl naplněn a ze závěru výzkumného šetření vyplynulo, že hlavním motivem pro pachatele krádeží je finanční zisk. Avšak touha po penězích je motivována různými faktory. Tak, jak se mění doba, mění se i přístupy k životu, které se znatelně objevují i v této problematice. Dříve narození pachatelé krádežemi řeší svou hmotnou nouzi, jelikož nemají dostatečné příjmy, aby sobě nebo své rodině zabezpečili základní životní potřeby. Dnešní doba s sebou přinesla změnu, nyní si většina pachatelů krádežemi vylepšuje životní standard nebo řeší nudu. Krádež pro ně znamená vidinu snadného a rychlého zisku, bez žádné práce. Pořizují si drahé oblečení a věci, které jim zajistí lepší postavení ve svém okolí. Kriminální chování je natolik složitou oblastí, kde do hry vstupuje nepřeberné množství faktorů.

Možným způsobem, jak docílit snížení majetkové trestné činnosti je zákonná úprava, která by zajistila, že se tato trestná činnost přestane vyplácet. Dle mého názoru by se trestněprávní sankce měly změnit tak, aby pachatel musel vykonávat trest (úmyslně vynechávám sousloví odnětí svobody) tak dlouho, dokud by svůj dluh vůči poškozenému nebo společnosti neodčinil. Po vykonání trestu by mohl začít nový život, bez finančního zatížení a morálně očištěn. Toto řešení by nebylo jen výchovné, prospěšné pro snížení viktimizace, ale i přínosné pro pachatelovu psychiku. Jeho chyba by byla zcela napravena a mohl by žít s čistým svědomím. V současné době je ve většině případů poškozený soudem, pro uplatnění svého nároku na uhrazení škody, která mu trestným činem byla spáchána, odkázán v adhezním řízení na občanskoprávní soud. Což v samém důsledku znamená, že škoda, která mu byla způsobena, nikdy

nebude nahrazena. Myslím si však, že této mé myšlence nepřispívá ani současná situace ve věznicích. Jejich přeplněnost znesnadňuje vězeňskému personálu důsledný, výchovný a osobní přístup k odsouzeným.

V závěru své práce pro zamyšlení uvádím doslovný přepis vyjádření jednoho respondenta na zkoumané téma:

„Kdyby se mě někdo ptal, jestli lituji, tak musím říct, že nikoli. Protože ten pocit být během okamžiku relativně bohatý za to stojí. Nemyslet na to co si můžu dovolit a co ne, na co mám a naopak, je vlastně svoboda. Je v tom postavení, a to nám všem přeci jde. Na druhou stranu jsem v base zestárl a ztratil mnoho a čas? Každá vteřina byla a je nikdy nekončící utrpení trvající roky.

Chápete to?“

(respondent č. 6, 55 let, VTOS 23 let, plánované propuštění 8. 7. 2020)

Pevně doufám, že má bakalářská práce poslouží všem, kteří se o problematiku zajímají, a že v ní naleznou potřebné informace pro její pochopení.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literatura:

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Typologie pachatele, variabilita definic a kriminologický výzkum*. In: *Trestněprávní revue*, roč. 9, č. 3, 2010. ISSN 1213-5313.

BLATNÍKOVÁ, Šárka a Karel NETÍK. *Predikce vývoje pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-075-5.

CEJP, Martin. *Kriminologický výzkum: praktická příručka*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-743-6.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-213-4.

DRAŠTÍK, Antonín. *Přehled judikatury: trestné činy proti majetku: krádež*. Praha: ASPI, © 2003. Judikatura (ASPI). ISBN 80-86395-51-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 1. vydání. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-303-X.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-2620982-9.

HOFMANOVÁ, Jiřina. *Behaviorální analýza: metoda sestavování kriminálního profilu pachatele*. Praha: Jaroslav Hofman, 2010. ISBN 978-80-904379-0-6.

KOUDELKOVÁ, Anna. *Psychologické otázky delikvence*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-7187-022-6.

KUCHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-047-8.

KUCHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2005. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4.

LOMBROSO, Cesare. *Nejnovější objevy a aplikace psychiatrie a kriminalistické antropologie*. Přeložil Hana KNIEŽOVÁ. Praha: Academia, 2017. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-2604-0.

MAREŠOVÁ, Alena. *Kriminální recidiva a recidivisté: (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2011. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-119-6.

MATOUŠKOVÁ, Ingrid. *Aplikovaná forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4580-0.

NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace chování*. 3. přepracované vydání. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-830-6.

NOVOTNÝ, František et al. *Trestní zákoník 2010*. 4. Praha. Eurounicon Praha s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo procesní*. 2. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-677-4.

NOVOTNÝ, František. *Trestní právo hmotné*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.

NOVOTNÝ, Petr. *Epidemie delikvence*. Liberec: Dialog, 2006. ISBN 80-86761-45-2.

MRKVIČKA, Jiří. *Člověk v akci: motivace lidského jednání*. 1. vydání. Praha: Avicenum, 1971. ISBN 08-030-71.

POLIŠENSKÁ, Veronika, Michaela BOROVANSKÁ a Sylvie KOUBALÍKOVÁ. *Pachatelé vloupání – osobnost, agrese a strategie*. Praha: Psychologický ústav Akademie věd České republiky, 2010. ISBN 978-80-86174-14-3.

POLIŠENSKÁ, Veronika A., Michaela BOROVANSKÁ, Sylvie KOUBALÍKOVÁ, Maria KRÁLOVÁ, Lenka ŠTURMOVÁ a Zuzana VOKŘÁLOVÁ. *Psychologické aspekty resocializace pachatelů majetkové trestné činnosti a jejich reintegrace do společnosti: výzkumná monografie*. Praha: Psychologický ústav AV ČR, [2016]. ISBN 978-80-86174-19-8.

PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*. 2. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-558-5.

PRIMUSOVÁ, Hana. *Zločin jako nemoc*. Praha: Grada, 2001. Zdraví (Grada). ISBN 80-247-0067-0.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

SUCHÝ, Oldřich. *Příčiny a prevence recidivy*. Praha: Výzkumný ústav kriminologický při Generální prokuratuře ČSSR, 1983.

STRAUS, Jiří. *Kriminalistická metodika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-124-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozšířené a přepracované vydání. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.

VEČEŘA, Miloš a Martina URBANOVÁ. *Sociologie práva v textech*. 2. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3251-0.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v platném znění.

Internet:

DIBLÍKOVÁ, Simona et al. *Analýza trendů kriminality v České republice v roce 2017*. [online]. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, [cit. 2019-20-02]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/447.pdf>.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Škoda v trestním právu a zvyšování cen*. Česká justice [online]. © 2018 Media Network, 19.9.2018 [cit. 2019-02-03]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/blog/skoda-trestnim-pravu-zvysovani-cen/>.

Mapa kriminality, *Mapakriminality.cz*. [online]. © Projekt Otevřené společnosti o.p.s., 2016, [cit. 2019-20-02]. Dostupné z: <http://www.mapakriminality.cz/#>.

MÄISAROVÁ, Lucie. *Statistická ročenka vězeňské služby české republiky 2017*. [online]. Vězeňská služba České republiky [cit. 2019-20-02]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/wp-content/uploads/2018/10/Statistická-ročenka-2017.pdf>.

Motiv, motivy, motivace. *Studium psychologie* [online]. © 2016 WebyGo.cz. [cit. 2019-31-03]. Dostupné z: <https://www.studium-psychologie.cz/obecna-psychologie/12-motivace-deleni-motivu.html>.

Škálování, *Psychologie, pedagogika* [online]. © 2009 [cit. 201-12-04]. Dostupné z: <http://psychologie-pedagogika.studentske.cz/2008/06/klovn.html>.

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. *Zákon pro lidi*. [online]. © AION CS, s.r.o. 1998–2018 [cit. 2019-05-04]. Dostupné z: <https://zakonyprolidi.cz/cs/2000-101/zneni-20170701>.

Zákon č. 534/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů. *Zákon pro lidi*. [online]. © AION CS, s.r.o. 1998–2018 [cit. 2019-12-04]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-435#p112>.

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Datum: _____ Věznice _____

Souhlasím s účastí na výzkumu v rozsahu bakalářské práce na téma Pachatel krádeže a jeho motivace k páčání trestného činu a poskytnutím informací pouze pro tyto účely. Součástí výzkumu bude vyplnění tohoto dotazníku. Bude zachována moje anonymita a veškeré mnou poskytnuté informace jsou považovány za důvěrné.

Podpis: _____

1. Osobní informace:

Pohlaví _____

Rok narození _____

Národnost _____

2. Vzdělání (zakroužkujte nejvyšší dokončené):

Základní škola

Střední škola

Střední odborné učiliště

Vyšší odborná škola

Střední odborné učiliště s maturitou

Vysoká škola

Jaký byl obor vašeho vzdělání?

_____

3. Zaměstnání:

Vypište svá předchozí zaměstnání.

Jaké bylo vaše zaměstnání v počátcích páchaní Vaší trestné činnosti?

---

4. Rodina

Stav před pobytem ve vězení (zakroužkujte poslední stav):

Svobodný - žil s rodiči

Ženatý

Svobodný - žil sám

Rozvedený

Žil s partnerkou

Vdovec

Změnil se Váš stav během pobytu ve vězení?

Ano / Ne

Nyní jsem _____

Máte děti?

Ano/ Ne

Kolik? _____

Očekává nyní vaše partnerka dítě?

Ano / Ne

Do 18 let jste žil s (zakroužkujte možnosti):

oběma rodiči   pouze s matkou   pouze s otcem
s vlastním a nevlastním rodičem   s jinými příbuznými   v dětském domě

Zaměstnání matky? _____
otce? _____

Kolik máte sourozenců? _____

Pokud žijete sám, v kolika letech jste odešel z domu? _____

6. Návykové látky (u každé části zakroužkujte 1 možnost):

- Jak často jste pil alkohol (pivo, víno atd.)?

nikdy   několikrát za život   občas (několikrát za měsíc)
často (i několikrát za týden)

- Jak často jste kouřil marihuanu a požíval lehké drogy:

nikdy   několikrát za život   občas (několikrát za měsíc)
často (i několikrát za týden)

- Jak často jste požíval heroin, pervitin či jiné tvrdé drogy?

nikdy   několikrát za život   občas (několikrát za měsíc)
často (i několikrát za týden)

- Jak často jste požíval jiné látky? Jaké?

_____

nikdy   několikrát za život   občas (několikrát za měsíc)
často (i několikrát za týden)

7. Trestná činnost:

V kolika letech jste začal s trestnou činností? _____

V čem tato činnost spočívala?

Po kolikáté jste ve vězení? _____

Jaká je celková doba strávená ve vězení? _____

Kolik jste měl alternativních trestů a jakých?

Za co jste nyní ve vězení:

Od (měsíc, rok) _____

Do (měsíc, rok) _____

8. Přehled Vaší kriminální činnosti (napište za co a kolikrát):

**9. Do jaké míry tyto faktory podle Vás přispěly k vaší trestné činnosti?
(zakroužkujte)**

	velmi mnoho	mnoho	částečně	málo	vůbec
má povaha	1	2	3	4	5
výchova v dětství	1	2	3	4	5
finanční nouze	1	2	3	4	5
potíže s drogami a alkoholem	1	2	3	4	5
vliv lidí v okolí (parta)	1	2	3	4	5
neochota pracovat	1	2	3	4	5
přitažlivost zisku	1	2	3	4	5
rodinné potíže	1	2	3	4	5
špatný vliv prostředí	1	2	3	4	5
stres a další pocity	1	2	3	4	5
nešťastná náhoda	1	2	3	4	5
jiné: _____	1	2	3	4	5
_____	1	2	3	4	5
_____	1	2	3	4	5

10. Co plánujete, až budete na svobodě? (vypište)

---

11. Co je pro Vás hlavní motivací, abyste přestal páchat trestnou činnost? (vypište)

Děkuji za vyplnění.

Příloha č. 2: Řízený rozhovor (koncept)

Přehled stěžejních otázek, které byly použity při řízeném rozhovoru s respondenty.

Základní otázky:

1. Demografické dotazy: Věk respondenta v době rozhovoru, pohlaví, národnost, vzdělání respondenta (nejvyšší), majetkové poměry.
2. Rodina respondenta v době raného dětství a dospívání (výchova, tresty, koho měl rád). Složení rodiny (počet sourozenců, vzdělání, vztah). Ekonomické poměry, kulturně výchovná, sociálně psychologická a emocionální funkce respondentovy rodiny. Rodinný příslušníci respondentů a jejich kriminální minulost. Rodinný stav respondenta v době páchaní trestné činnosti. Aktuální partnerský vztah. Osamostatnění. Důležité změny v rodině.
3. Zaměstnání respondenta v době páchaní první trestné činnosti (jak dlouhá je jeho nezaměstnanost), zda v současné době pracuje a kde.
4. Druh kriminální činnosti respondenta. Počet předešlých obvinění respondenta, v kolika letech poprvé a jakou trestnou činnost v té době páchal. Trestní rejstřík respondenta (počet a typ předešlých trestů a jejich délka). Forma páchaní trestné činnosti (jednotlivec, skupinově).
5. Vztah k návykovým látkám. Zda respondent užíval návykové látky, jaké, kolik a nakolik toto ovlivňovalo jeho trestnou činnost.

Specializované otázky:

Respondent a jeho motivace k páchaní trestné činnosti:

1. Co bylo hlavním motivem respondenta k páchaní trestné činnosti. Zda ho k tomu vedla finanční nouze, materiální nouze, zda prostředky z trestné činnosti potřeboval k tomu, aby si opatřil jinou věc nebo vzrušení, dobrodružství, spojení s dalšími osobami zapojenými v kriminálním chování.
2. K čemu by případně respondent použil finanční prostředky získané trestnou činností.

3. Které další vnější faktory měly velký vliv na páchání trestné činnosti. Zda ztráta zaměstnání, rozpad rodiny, závislost na alkoholových i nealkoholových látkách, neúspěch v osobním životě či jiné důvody.

4. Proč respondent recidivuje, co ho k opakování páchání trestné činnosti vede?

5. Co je pro respondenta hlavní prioritou v životě, zda peníze, manželka (družka, rodina), svoboda, kamarádi, přepych, postavení ve společnosti a nakolik ho toto ovlivňuje k opakovanému páchání trestné činnosti?

Respondent a jeho motivace k nepáchání trestné činnosti:

1. Co pro respondenta znamenal výkon trestu nebo jiný uložený trest, zda byl motivací pro změnu. Zda měl z výkonu trestu strach, byl pro něj poučením a lituje času, kdy nemohl být na svobodě?

2. Co je pro respondenta hlavní prioritou v životě, zda peníze, manželka (družka, rodina), svoboda, kamarádi, přepych, postavení ve společnosti a nakolik ho toto ovlivňuje ke změně životního stylu. Co by se muselo stát, aby respondent v budoucnu nepáchal trestnou činnost.

3. Usílí o změnu. Plány do budoucna, co chce respondent změnit. Čeho chce dosáhnout. Co změně brání: Chce vůbec něco měnit?